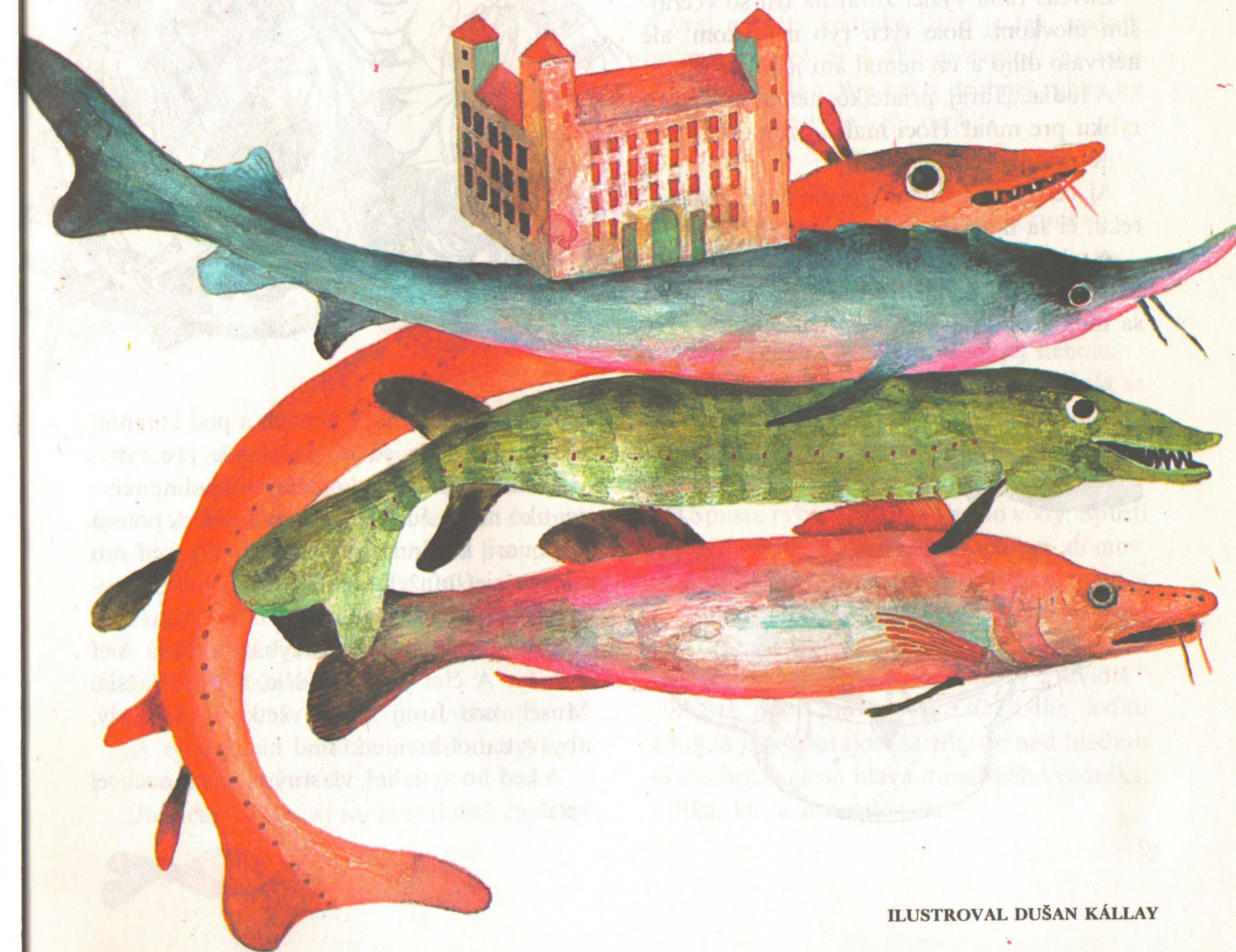

Rybka so zlatou korunkou RUDO MORIC Odjakživa bol Dunaj dobrodením pre Bratislavu. Mesto nielen chránil, ale aj živil. V jeho vodách žili ryby všakovakých druhov. Aj dravé šťuky, aj zubáče a kapry, ale aj veľikánske sumce a veru i jesetery.

Niet divu, že ryby boli jednou z hlavných poživín Bratislavčanov. Bohatých i chudobných. A rybolovom sa zaoberalo mnoho rybárov, ktorí svoje úlovky predávali na Rybnom trhu. Bohatým predávali za toliare, chudobným neraz dali aj zadarmo.

V úzkej uličke neďaleko Rybného trhu žil jeden z najšikovnejších rybárov, mladý Juraj. A hoci bol ešte iba mládenec, ľudia si ho vážili a mali ho radi a ešte radšej od neho kupovali ryby. Nežgrlošil na váhe, vždy prichodil dáku rybkú, i ceny u neho boli ľudské. Preto zakaždým ryby rýchlo rozpredal a ľudia k nemu chodili, či nemá ešte.

Aj jedného dňa sa tak stalo.

Zavčas rána vyšiel Juraj na trh so včerajším úlovkom. Bolo tých rýb neúrekom, ale netrvalo dlho a už nemal ani jednej.

A ľudia: „Juraj, priateľko, nemáš ešte dáku rybkú pre mňa? Hoci malého zubáčika.“

„Nemám, veru nemám.“

Aj cestou z trhu ho pristavovali ženičky, reku, či sa nenájde dačo pre ne.

A tak si Juraj premyslel, že skočí na Dunaj. Možno sa mu podarí rýchlo dačo uloviť, aby sa mohol ešte raz vrátiť na trh.

Ako si premyslel, tak i urobil.

Zbehol k svojej loďke, a už vesluje na druhú stranu. Zamieril k Pečenskému ramenu, v tie miesta, kde sa spája s hlavným tokom rieky. Tu mu už viac ráz žičilo šťastie

a sieť vytiahol plnú. V tŕňach a pod koreňmi starých stromov sú dobré skrýše pre ryby.

Loďka sa pokojne hojďala na hladine temnej ako noc a Juraj si pripravil sieť. A potom ju ponoril ku dnu. Čakal iba chvíľu, keď mu odrazu sieť oťažela, akoby v nej bol prinajmenšom poriadny sumec. To by teda bolo šťastie, myslí si mladý rybár a ťahá sieť z vody. A čím je sieť vyššie, tým je ťažšia. Musel veru Juraj napäť všetky svoje svaly, aby vytiahol bremeno nad hladinu.

A keď ho vytiahol, vlastným očiam nechcel veriť.

V sieti nie je nijaký sumec, ani jeseter, ba ani malý zubáč alebo kaprík. Na dne siete sa hádže drobučká rybička, ale aká! Celá jagoťavá, až sa rybárovi tmie pred očami. Zaclonil si zrak rukou, aby predsa len lepšie videl, a naozaj, okrem toho drobizgu v sieti nič nie je. Ale prečo je taká ťažká? Čo je to za čudo?

Pretiahol sieť cez bok loďky a rybka vypadla na dno k jeho nohám.

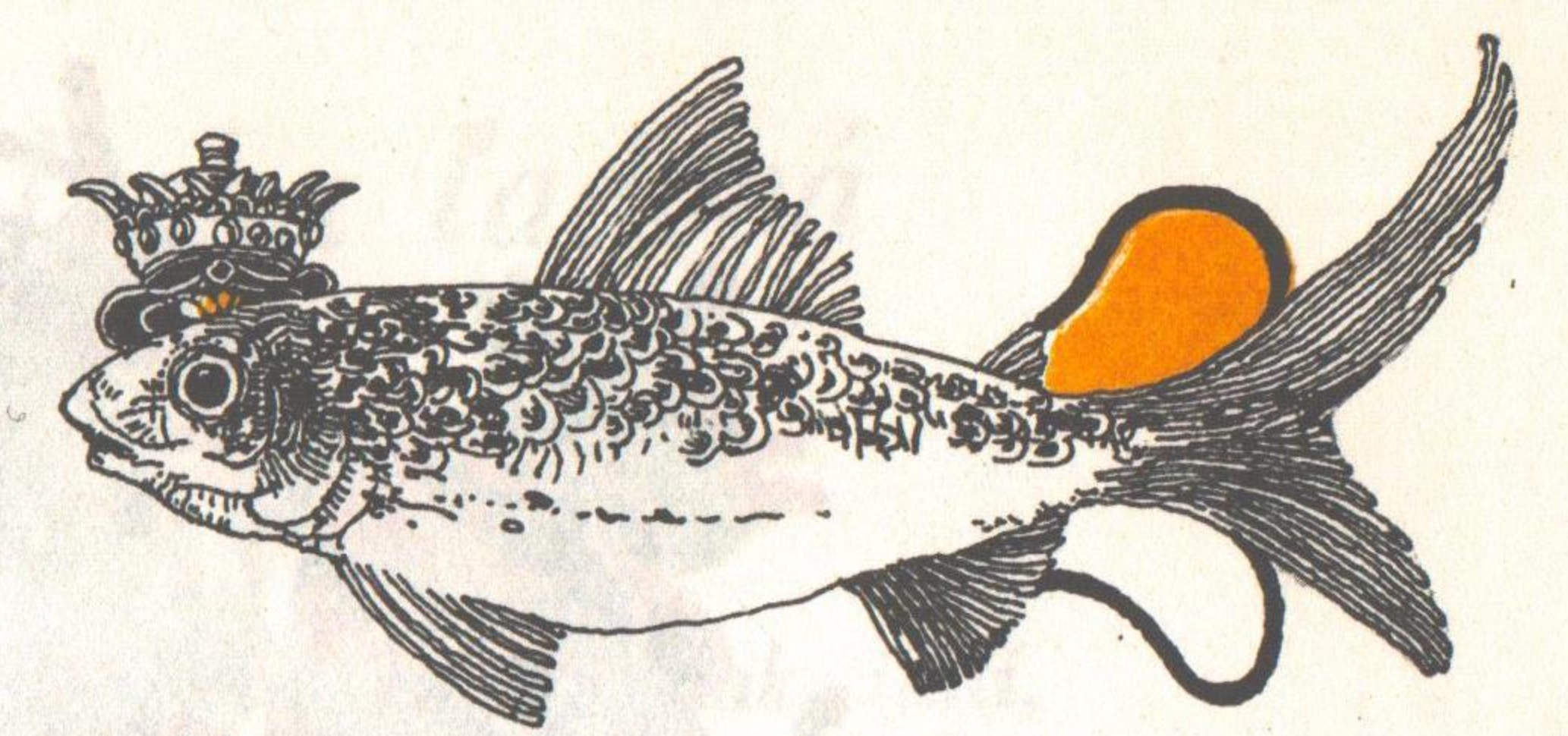
Celá sa jagoce, ale od hlavy jej sálajú akési oslepujúce lúče, že tam len horko-ťažko dovidí. A keď dovidel, zazrel utešenú drobnú korunku. Zlatú korunku, nahusto posypanú drahými kameňmi, čo svietia toľkými farbami ako dúha.

A odrazu sa rybka, nie väčšia ako detská dľaň, ozve ľudským hlasom:

„Pusť ma, rybár Jurko, na slobodu!“

„A odkiaľže ty vieš moje meno, rybka?“ pýta sa prekvapený rybár.

„Ja viem všetko, aj to, že si dobrý človek.“

odvetí mu rybka s korunkou. „Pusť ma, hoď ma rýchlo do Dunaja, lebo na vzduchu mi je zle-nedobre. Kráľovsky sa ti odmením. Neboj sa, neoklamem ťa. Som nevestou dunajského vodníka. Poprosím ho, aby ocenil tvoju dobrotivosť.“

Dlho nevládal rybár Jurko prísť k slovu. Aha, akúže to rybu chytil. Maličkú, ale o to čudnejšiu. Je to šťastie, alebo nešťastie? A vraj nevesta vodníka. Keď je tak, vodník by mu mohol aj loďku prevrátiť, aj jeho stiahnuť na dno. A z takej drobnej rybky by ani na trhu nebolo veľa osohu.

A rybka sa len mece a papuľku otvára.

„Rýchlo, Jurko, rýchlo!“

Zobral Jurko rybkú so zlatou korunkou na dľaň a pozorne ju položil na hladinu.

„Choď si, zlatá rybka, do svojho kráľovstva. Aj tak nie si pre rybára.“

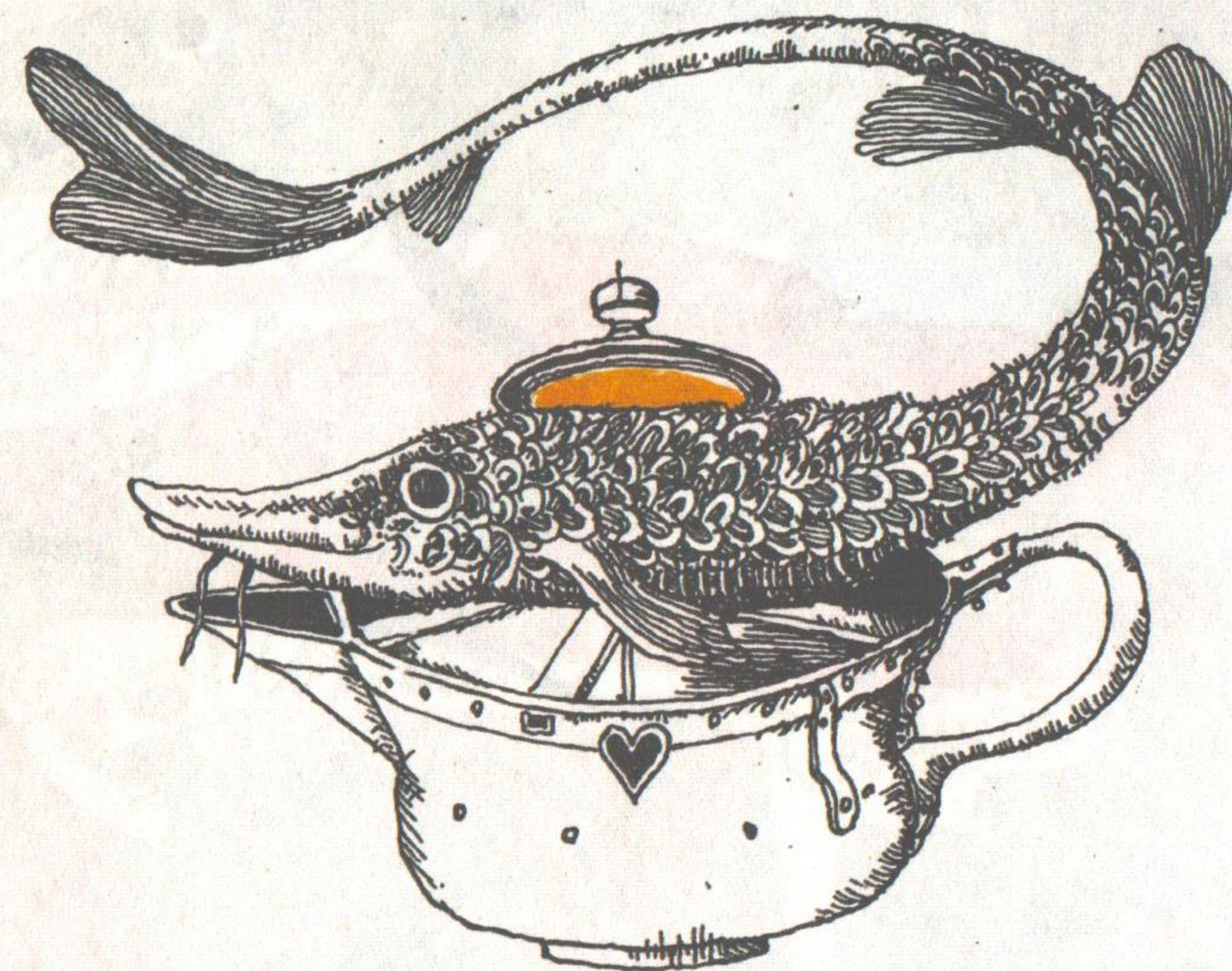
Plesla rybka chvostom, a už jej nebolo.

No len čo sa ponorila do hlbín, vzdula sa hladina veľkou vlnou, ktorá vyniesla Jurajovu loďku dohora a poriadne ju rozhojďala.

A už je tu zase hlas rybky.

„Spusti, rybár, ešte raz sieť do vody. Spusti a hneď vyťahni. Čo chytiš, zober domov. Priprav si z toho večeru. Ani kúska nepredávaj, čo nezješ, nezahadzuj. Všetky zvyšky daj na tanier a zakry miskou! A vyčkaj do polnoci! Na pravú polnoc odokry a uvidíš.“

A už je tu nová vlna, už dvíha loďku a hojďá ju. A Jurajovi sa zdá, že nad hladinu sa vynorila zelená hlava dunajského vodníka, i ruka, ktorá mu zakývala.

Rybár Jurko spustil sieť, ako mu rybka prikázala. A zaraz ju aj vytiahol. A v sieti sa hádže a mece velikánsky kapor, celý pokrytý šupinami.

To je pre piatich, a nie pre jedného,“ vraví si Juraj, keď bol kapor na dne loďky. Mohol by som z neho dakomu aj podarovať, mal by radosť. No vzápätí sa v ňom ozval hlas: Nepredávaj, nezahadzuj!

Lúto mu bolo vrátiť sa od Dunaja bez rýb pre tých, čo na ne čakajú. Nuž vnoril ešte niekoľko ráz sieť do vody v nádeji, že sa mu podarí dajaký úlovok. Ale nič. Sieť bola zakaždým prázdna.

A tak sa pobral domov. Musel ísť okľukou,

vyhnúť sa Rybnému trhu, aby sa nemusel vyhovárať, prečo nechce predať uloveného kapra.

Doma kapra očistil, ale nič nezahodil. Ani šupinu, ani mechúr, ani žiabre. Z hlavy uvaril polievku, kosti tiež odložil. A ostatné upiekol. Bola to parádna večera, a nech jedol do prasknutia, nezjedol ani polovicu. Všetky zvyšky potom položil na tanier a prikryl misou, tak ako mu poručila zlatá rybka. A dal sa pri kahanci látať siete. Látal, látal, kým hodiny na Michalskej veži neodbili dvanásť úderov. Vtedy odložil misku, čo skrývala rybacie zvyšky. A čo vidí! Na tanieri už nie sú šupiny, mechúr, ani žiabre, ba ani kosti

a plutvy a chvost, ale zlato, striebro a drahé kamene. Kostí sa premenili na zlato, šupiny na strieborniaky a všetko ostatné na drahokamy, čo žiarili všakovakými farbami.

Dlho, predlho nevládal rybár Jurko dych popadnúť. Odrazu sa stal bohatým človekom.

„Čože si ja s tým počnem,“ povedal v prvej chvíli, keď sa ako-tak spamätal.

A začal rozmýšľať, čo si počať s toľkým bohatstvom. Rozmýšľal, rozmýšľal, až vymyslel. Všetkým rybárom kúpim nové siete i nové loďky. A pre rybársky cech postavím pekný dom. Ako si premyslel, tak urobil. Rybári len oči otvárali nad Jurkovou štedrosťou. A ešte väčšmi im učaroval veľký domisko pod hradnou skalou blízko dunajského brehu. A Jurkovi ešte stále ostalo veľa strieborniakov a zlata a drahokamov. Aj pre seba postavil domček neďaleko rybárskeho domu a z vďačnosti k zlatej rybke jej podoba krásnila portál jeho domca.

Rybári si zvolili Jurka za svoju hlavu. Ale on chodil na Dunaj spolu so svojimi druhmi ako predtým. Akoby sa nič nezmenilo. A ulovené ryby nepredával, lež dával núdnym zadarmo. A ľudia vraveli, že v Bratislave ešte nebolo takého dobrého rybára.

Doba ľadová

JAROSLAV REZNÍK

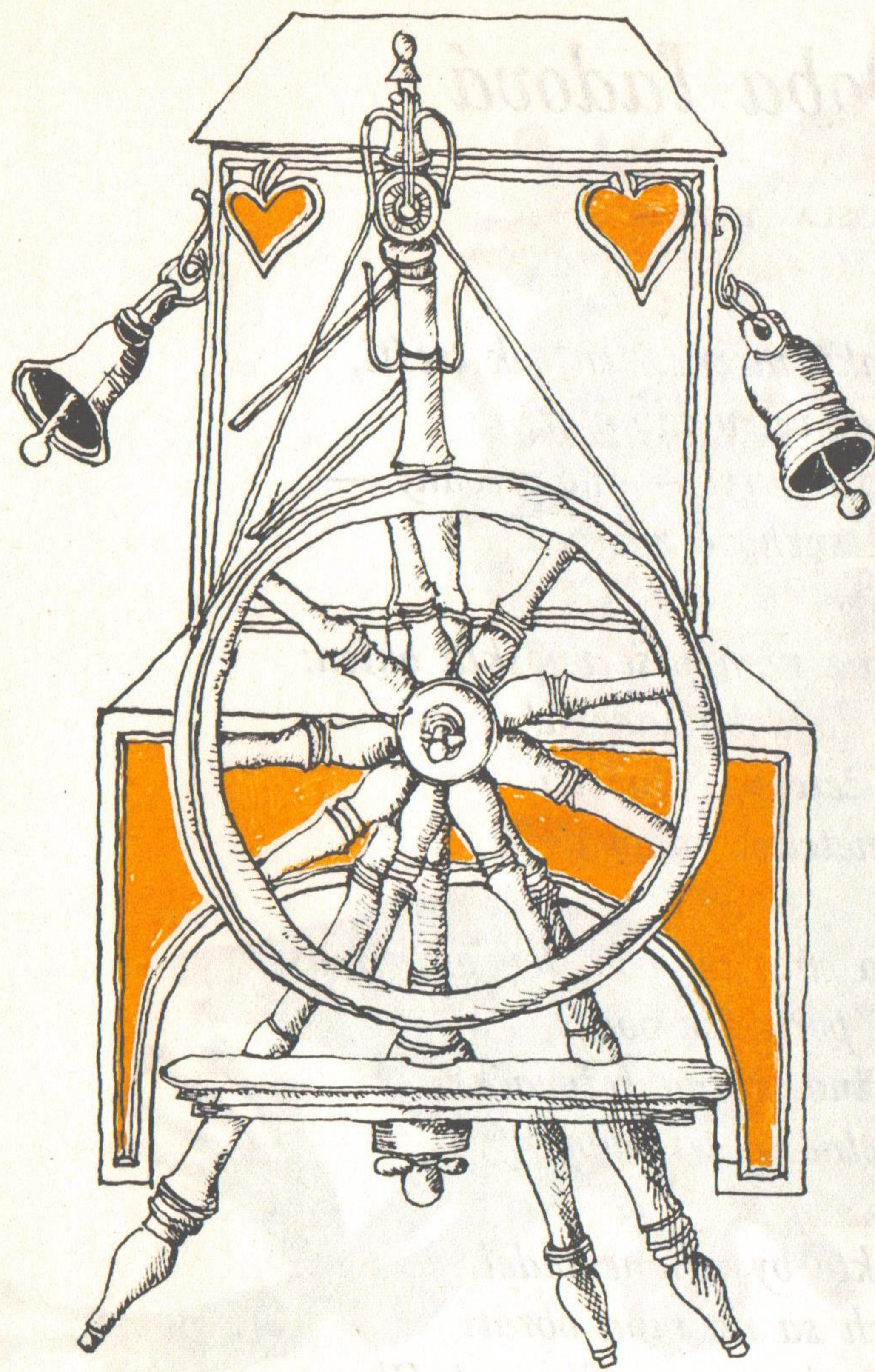
*Vonku mrzne, len tak treští,
že aj vetru zima je,
až sa ukryl — nahnevaný —
pod snehové záveje.*

*Mráz nám píše na sklá okien:
Prišla doba ľadová!
Môžete sa, otužilci,
z metelice radovať.*

*Kto chce ísť von, ten však musí
byť poriadne obutý,
možno, že na lyžovačke
stretne aj tri mamuty.*

*A kto by ich neuvidel,
nech sa na mňa obráti,
vyženiem mu zajka z krička,
ten tiež býva chlpatý.*

Zlatá priadka

MILAN RÚFUS

Blkoce v peci, zaletujú sadze.
Naprostred izby, čo je plná priadze,
sedí a plače jedna mladá žena.
Je nešťastná. Ba viac, je zahanbená.

Ako len chceli! Ako doma chceli!
No nie a nie ju dostať ku kúdeli.
Prosby i hrozby — všetko bolo málo.
A teraz trpí za to, čo sa stalo.

Díva sa na lan: Ved' je vlastne krásny!
Či mu len mohla zažakovať za sny!
O dobrom mužovi a o dieťati,
o kozúbku, kde puká oheň zlatý,
o šťastí v rodine a šťastí z práce.
Plachetkou z lanu prikryť diela spiace,
pri kolovrate uspávanky spievať
— to bol jej svet. Má plakať? Má sa hnevať
na samu seba? A ved' čo s tým zmôže?
„Pomútil sa mi rozum, dobrý bože.
Zalahko je byť hlúpy. Múdrost' bolí.
Múdrost' je vedieť do rán vsypať soli
a radšej kričať pri tom ako prestať.
Kto ma to strestal, musel takto trestať
a nemohol sa od polcesty vrátiť:
do rána popriať všetko, aby stratil
všetko, i život.“

Keď som bola malá,
mamenka naša kúdel' berávala
večer čo večer. A z jej hladkej sliny
vilo sa vlákno, jarček domoviny,

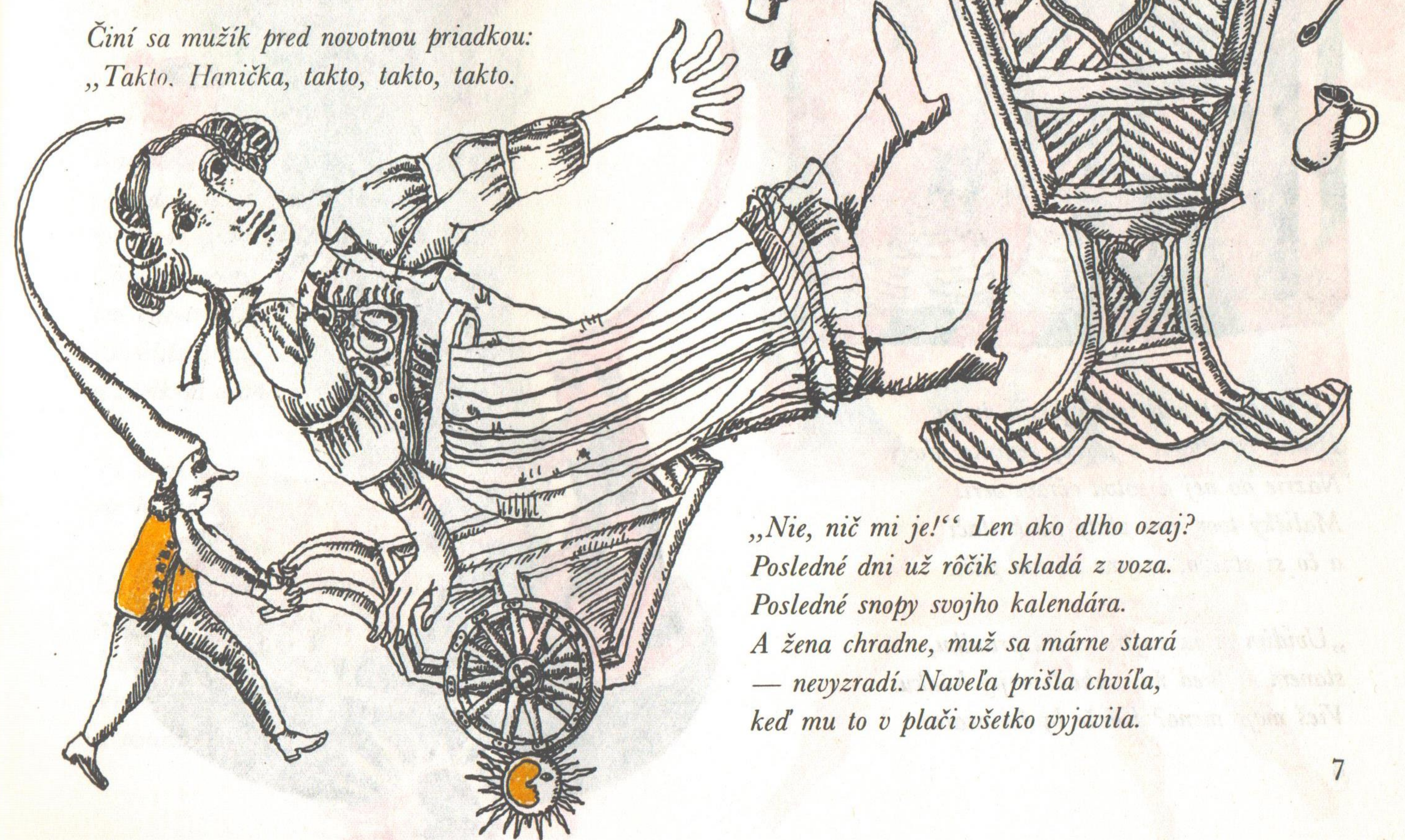
uzučký jarček šťastia. Ó, ja hlúpa!
Ja sama sebou takto okradnutá!“

Keď už tak bola na vrchu tej chmúry,
pod pecou zrazu píska zlatý fúrik
a malý smiešny človečik ho tlačí.

„Viem, Hana moja, prečo sedíš v plači,
i že si takto nemusela sedieť.
No naučím ťa, čo si mala vedieť.
Do rána bude z toho lanu zlato.
Spradieš ho všetok. Lenže čo chcem za to:
O rok zas prídem. Ak mi povieš meno,
pôjdem ja ďalej, bohuporučeno.
Ak nepovieš, tak potom škoda kriku —
odveziem si ťa domov na fúriku
a do smrti už budeš moja žena!“

Čo spravila? Nie veľmi potešená,
prehltila v sebe ďalšiu z tvrdých kôrok.
„Nedbám. Do rána bližšie ako o rok.“

Činí sa mužik pred novotnou priadkou:
„Takto. Hanička, takto, takto, takto.“

Takto, Hanička, takto, takto je to...“
Činí sa, radí. Odrazu ho nieto,
ani len za ním nezavrzla brána.

Popriadla všetko do bieleho rána,
a bolo chvály ako v poli vňate.
„Ty moja priadka, moje prsty zlaté,“
láska ju muž. A, -akože už inak,
neprešiel rok a povila mu syna.
Nuž mal ju rád už nielen ako priadku,
no ako ženu, syna svojho matku.

A žena trpne: čo len bude s nami?
Zo dňa na deň mu márníe pred očami,
ukrýva to, čo neukryješ láske,
a zatajuje v sebe čosi ťažké.

„Nie, nič mi je!“ Len ako dlho ozaj?
Posledné dni už rôčik skladá z voza.
Posledné snopy svojho kalendára.
A žena chradne, muž sa márne stará
— nevyzradí. Navela prišla chvíľa,
keď mu to v plači všetko vyjavila.

Aj muž sa zlakol. Pred každými dvermi
dal stavať stráže.

Veď ju rád mal. Veľmi.

Odmenu slúbil každej tvári, ktorá
by znala meno toho, toho tvora.

No nepoznal ho nikto z toho kraja.

A tak sa teraz trápili už dvaja.

V deň predposledný toho slubu zlého
stratil sa v hore muž i sluha jeho.

A nadarmo sa seba pýtal: kde som?

Len blúdil, blúdil hustým čiernym lesom.

Bol dážď, ba búrka, ledva znášal zimu.

Tu zrazu zbadal tenký pásik dymu.
Dymu, čo stúpala z jednej zemskej diery.
Nazrie do nej a sotva očiam verí:
Maličký tvor tam zlatý fúrik tlačí
a čo si spieva, zrejme sa mu páči:

„Uvidím si ja zajtra zlatú priadku,
stanem si pred ňu, zahádam jej hádku:
Vieš moje meno? Kdeže by ho vzala!

8

Martinko Klingáč po ženu si cvála,
na veľkú svadbu koláče jej pečie.

Veď čo sa vlečie, už mu neutečie!“

Bežal muž domov s nečakanou zvestou.

Jedno mu bolo — necestou či cestou.

Napokon svitlo z hrozivého neba.

Nik sa už toho panáčika nebál,

keď prišiel, volal: „Povedz, či vieš, kto som!“

„Martinko Klingáč!“ Tašiel s dlhým nosom.

I žili šťastne, ťažoba z nich spadla.

Tá mladá žena priadla zlato, priadla.

Pod kúdelkou, pod baldachýnom matiek,

ich dcér i vnučiek, neviest ich i svatiek.

Prad' už! I mesiac pavúk z neba visel
na tvojich ústach, ako sa v nich tenko
rozpúšťal lan a menil na vlákenko.
Na vlákno, čo sa celým rodom ťahá.

„Ach, mati moja, zlatopriadka drahá...“

Kde rody žien, kde ženy tohto rodu
spriadali svoju baladu i ódu
na život, jeho šťastie premenlivé.
Chválili sebou všetko, čo je živé,
len kde-tu slzu vytreli si hánkou.
Chválili život, veď sú jeho schránkou
a všetkým všade zaplatili za ňu.

Vy moje priadky! Svetlé vlasy lanu
ste bozkávali ako zaľúbené.
Vidím to vlákno, jemnú žilku zeme.
Chlieb ženy. Svieti popri chlebe muža.
Stá rokov kvitla jeho biela ruža.
Nuž, Hanka, prad' a ži už z celej sily.
Veď to sa stane, že sa mladosť zmýli
a potom úder napráva jej myseľ.

9

Kde je dobre a kde najlepšie

RUDO MORIC

Darček
pre najmladšieho dôchodcu

„Babka, dostal som pozvánku,“ pochválil sa dedko a mával babke pred očami akýmsi papierom.

„Pozvánku?“ čuduje sa babka. „Zo Sloveny pišu. Pozývajú ma na stretnutie s dôchodcami.“

„To je od nich pekné,“ usmieva sa babka. „A na kedy ťa volajú?“

„Na zajtra. A vieš ty čo? Zoberiem aj vnúčika.“

Ajajaj, to sa už babke nepáčilo. „Zase mi ho berieš! Čo bude robiť chlapča medzi starigánmi?“

„Nič. Bude sa dívať.“
Babka vidí, dedko sa chce vnučkom pochváliť. Nuž čo má robiť? Nenamieta.

A tak na druhý deň si dedko obliekol sviatočné šaty, babka vyobliekala Martina, vyčesala ho — a šli.

„Uvidíš továreň, kde som robil,“ vraví dedko cestou.“

„Veľkú?“

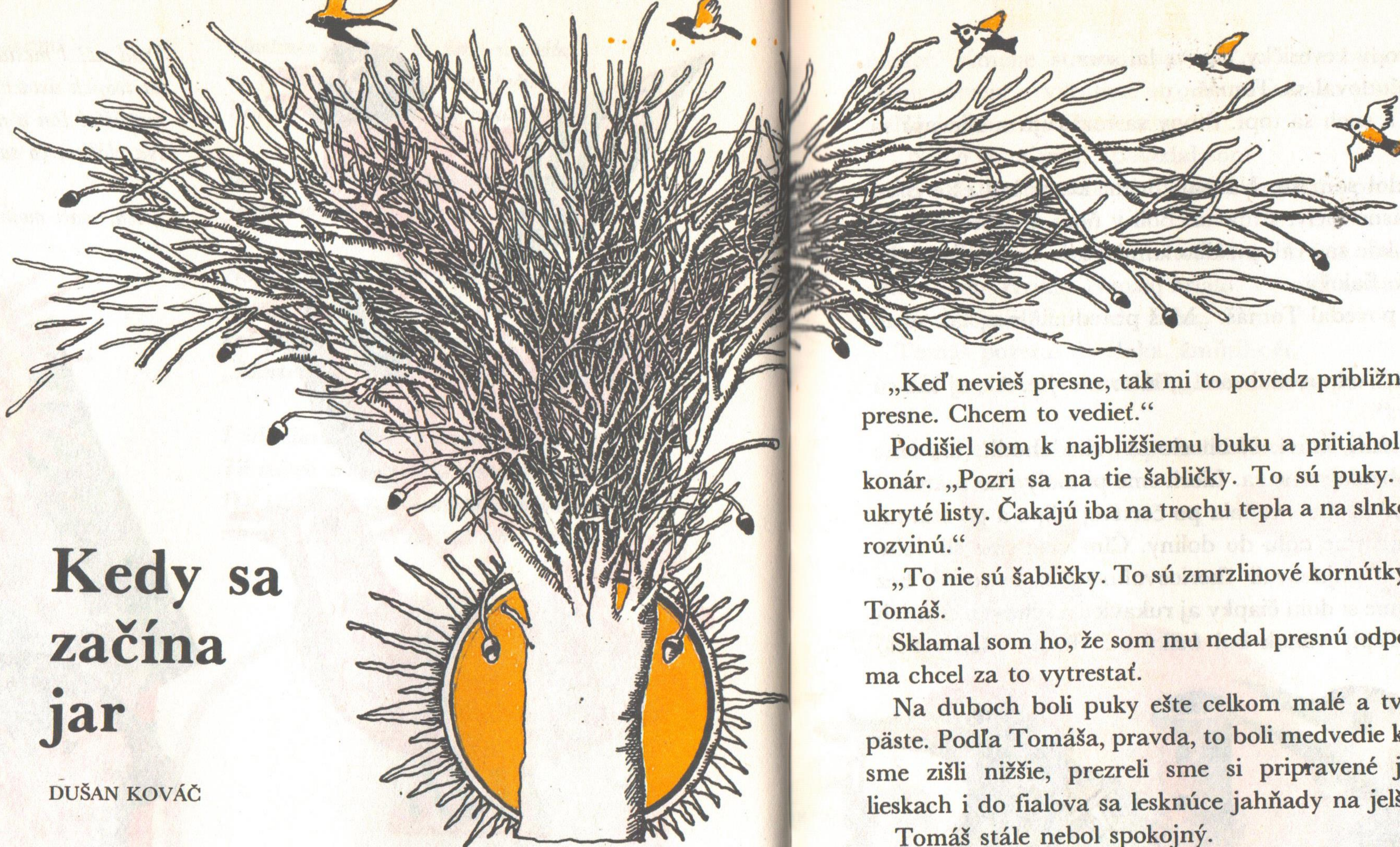
„Ešte väčšiu ako veľkú.“
Továreň na koberce bola naozaj veľikánska. Tvorili ju tri budovy. Dedko s vnučkom vošli do najmensej.

„Aj tu robia koberce?“ pýta sa Martin dedka.

„V tejto netkajú. Tu sú kancelárie.“

Dostali sa do priestrannej miestnosti, kde už bolo mnoho ľudí. Všetci ako dedko. Poniektorí ešte starší. Dedko hľadal dve voľné stoličky pri predných stoch. Aby vnúčik dobre videl a aby dobre videli vnúčika.

Potom sa to začalo. Najprv hovoril ujo, ktorý nebol taký starý ako ostatní. Martin z toho veľa nerozumel, iba toľko, že zavolali starých pracovníkov, lebo ich stále pokladajú za svojich. Martin sa začal mechriť, lebo sa mu zdalo, že ten ujo

Kedy sa začína jar

DUŠAN KOVÁČ

Tomáš sa rád lyžuje. Rád sa sánkuje. Rád robí snehuliek. Ako každý iný chlapec.

Brodili sme sa zamrznutým snehom. Na chvíľu sme zastali. Pozerali sme sa na vrcholce vlhkých bukov, ktoré sa zdali byť celkom čierne, a načúvali sme tomu úžasnému tichu okolo. Zdalo sa mi, že sa ma chce voľačo opýtať.

Nie, nezdalo sa mi to. Naozaj sa opýtal.

„Ocino, kedy sa začne jar?“

Táto otázka ma zaskočila.

„Chcel by si, aby už bolo všetko zelené? Aby si mohol behať v tráve a naháňať motýle?“

„Nie. Chcem vedieť, kedy sa začne. Povedz mi to. Presne.“

„Niektoré veci sa nezačínajú presne. Začínajú sa pozvoľna, nebadane.“

„Keď nevieš presne, tak mi to povedz približne. Približne presne. Chcem to vedieť.“

Podišiel som k najbližšiemu buku a pritiahol som jeden konár. „Pozri sa na tie šablíčky. To sú puky. V nich sú ukryté listy. Čakajú iba na trochu tepla a na slnko. Potom sa rozvinú.“

„To nie sú šablíčky. To sú zmrzlinové kornútky,“ hádal sa Tomáš.

Sklamal som ho, že som mu nedal presnú odpoveď. Teraz ma chcel za to vytrestať.

Na duboch boli puky ešte celkom malé a tvrdé. Zaťaté päste. Podľa Tomáša, pravda, to boli medvedie kopytá. Keď sme zišli nižšie, prezreli sme si pripravené jahňady na lieskach i do fialova sa lesknúce jahňady na jelšiac.

Tomáš stále nebol spokojný.

Od toho dňa som pozoroval, že občas pokukával po konároch. Dlho sa však nič nedialo.

Jedného dňa sme zacítili vlahý a teplý vánok hneď, len čo sme vyšli z domu. Obloha bola iná, ale na mieste, kde bolo slnko, prenikali zlatisté pruhy. Ponad naše hlavy tiahli šedivé mraky. Nad nimi už striehla záplava svetla, ktoré akoby bolo uzavreté v neviditeľnom puku a čakalo na povel. Už-už sa išlo rozlítať po dolinách, ale potom sa znova ukrylo za hustý záves. Ešte nie. Ešte nie je ten pravý čas.

Sneh bol nasiaknutý vodou ako huba. Po okraji cestičky, tam, kde bol spád najväčší, stekali drobné, hopkajúce jarčeky.

„Pozri, motýľ!“ zvolal Tomáš. „A tu druhý! A ďalší!“

Zohol som sa k miestu, kde Tomáš ukazoval palicou. Vo vlhkom snehu bolo zreteľne vidieť modrosivé odtlačky, ktoré vyzerali ako rozprestreté motýlie krídla.

hovorí dlho. Dedko ho však chytil za ruku a pošepol mu: „Buď trpezlivý, vnúčik.“ A tak sa Martin usiloval byť trpezlivý. A oplátilo sa, lebo prv ako ten ujo skončil, vraví: „A vidím, že súdruh Kukučka priviedol medzi nás najmladšieho dôchodcu.“ A ukázal na Martina. Všetky oči sa obrátili tým smerom a potom sa podaktorí zasmiali. Dedko vyskočil, vypál prsia a hrdo povedal: „To je Martinko, môj vnuk!“

Potom všetkých pohostili. Aj Martin dostal obložený chlebič a malinovku, ako keby nebol vnučkom, ale dedkom. A ešte čosi dostal najmladší dôchodca. Darček. Doniesol mu ho ten ujo, čo rečnil. Bola to maličká točovka, ale navlas podobná veľkej. Martin ju hneď poznal a vykrikol: „Takú má aj ocko vo svojej dielni!“

A ujo na to: „Na takej majstroval aj tvoj dedko. To máš na pamiatku z našej továrne.“

Doma Martin hrdo ukázal babke svoju točovku. A lutoval, že nie je tu ocko, aby sa mu pochválil.

Na hubách

Celú noc ticho pršalo. Nad ránom prestalo.

Dedko už dávno nespal, iba sa prehadzoval na posteli.

„Čo sa hádžeš? Ešte zobudíš Martina!“ kára babka dedka.

„Rastú huby,“ vraví dedko. „Mala by si chlapov vyhnat do hory.“

„Už zasa mám byť sama?“ zjajkla babka.

„Donesieme plný košík,“ láka dedko babku na bohatý úlovok.

„Pst! Nech ho nezobudíš.“

„Babka, veď ja nespím,“ zodvihol strapatú hlavu Martin.

„Ach, ty kujon,“ hnevá sa naoko babka.

„Pôjdem s dedkom na huby,“ teší sa chlapča.

„No vidíš, babka, nekaz mu radosť.“

„Prv ako slnko neosuší trávu, vás nepustím,“ rozhodla babka. Vnuk nemá do mokra obutie. Radšej nech donesú iba pol košíka ako chorobu.

A tak slnko už bolo vysoko, keď vykročili.

„Pôjdeme na Dubeň,“ vraví dedko. „Vyvládzeš?“

Martin prikývol.

„To sú stopy veveričky,“ povedal som.

„Také?“ čudoval sa Tomáš.

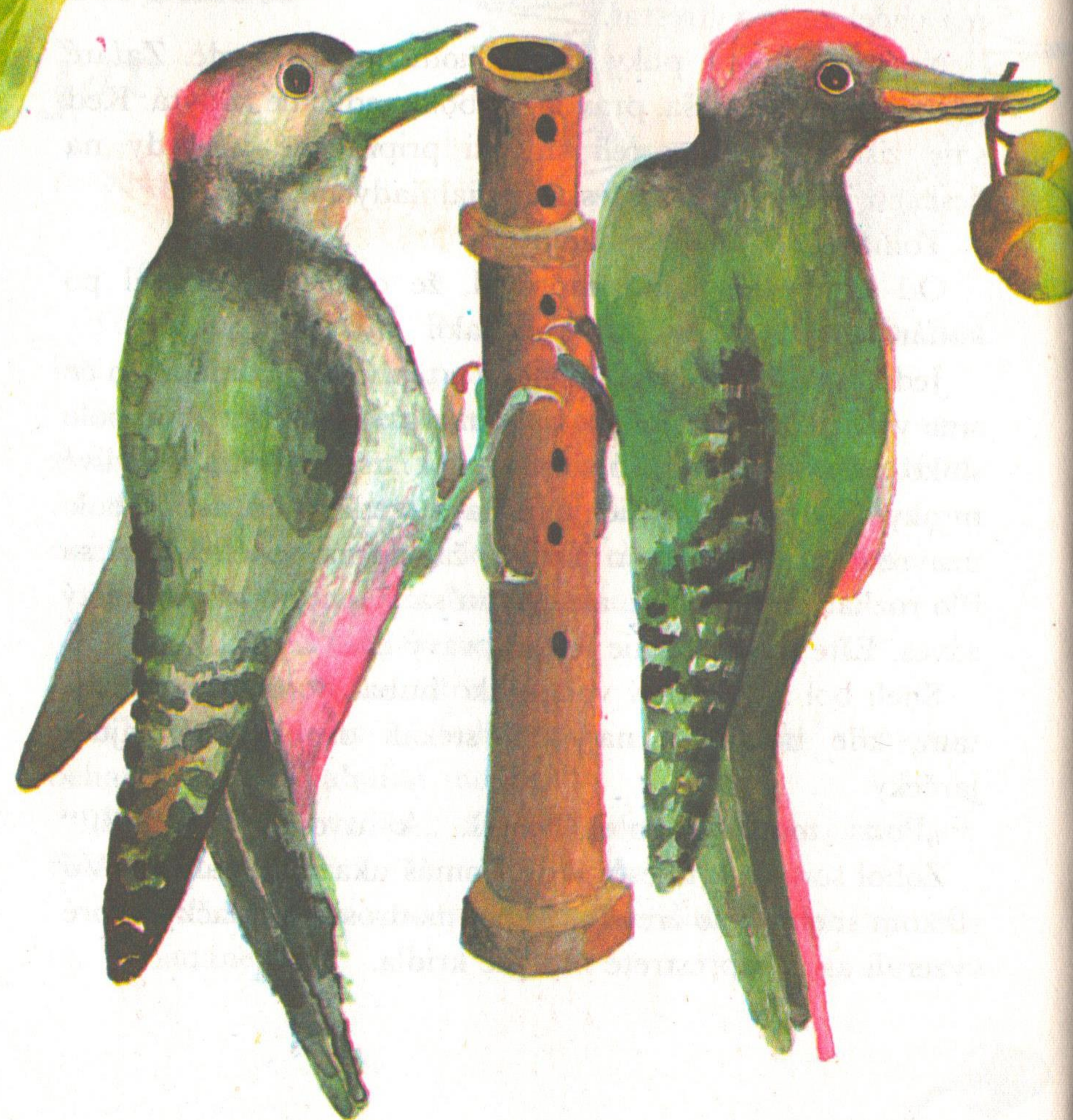
„Je teplo a sneh sa topí. Stopy sa rozširujú a zlievajú sa dohromady.“

Porozhliadol som sa. Naozaj. Sneh, ktorý bol ešte pred týždňom krásne biely, stmavol. Boli v ňom žltohnedé flaky a na mieste, kde sa svah prudko lomil a kde sa zjavilo suché lístie, hral do fialova.

„Dobre,“ povedal Tomáš. „Máš pravdu. Ale aj tak sú to motýle.“

„Súhlasím,“ odpovedal som. „Sú to motýle. Ale aj tak sú od veveričky.“

Boli sme akísi leniví. Nechcelo sa nám chodiť, iba sme postávali a obzerali sme sa. Liezli sme pomaly ako marcová mucha po slnku. Zem voňala po čerstvej hline a po starom lístí. Schádzali sme dolu do doliny. Čím viac sme šli dolu, tým viac sme objavovali škoricovohnedých ostrovov bez snehu. Dali sme si dolu čiapky aj rukavice a schovali sme ich do batoha. Teplý vánok bol ťažký od vlhka. Všetko bolo

mokrú. Kmene stromov stmavli a koža bukov sa leskla. Spráchnivené, vyvrátené stromy prenikavo páchli.

Na jeden z nich sme si sadli.

„Niečo si zajeme,“ povedal som.

Dva datle nad našimi hlavami sa priam pretekali v zúrivom klopaní.

Mraky sa na chvíľu roztvorili a zlatisté slnko zaplavilo celú dolinu. Hrialo. Naozaj hrialo. Vyrojili sa farby, ktoré na zimu zaliezali hlboko do zeme.

Tomáš pozeral do slnka, žmúril oči.

„Už to viem,“ povedal. „Práve teraz sa začala. Presne teraz.“

„Ešte je len február,“ povedal som mu. „Ešte môžu prísť mrazy. Aj nový sneh.“

Stále žmúril a vystavoval tvár teplému slnku. Zdalo sa, že premýšľa.

„Keď nie presne, tak približne presne. Nie. Celkom iste!“ povedal rozhodne.

Najprv som si myslel, že z neho hovorí jeho príslovečná tvrdohlavosť. Potom som sa zamyslel a uznal som, že má pravdu. Čo tam záleží na nejakom mraze či snehu. Už sa to začalo. Naozaj. Aj ja som to cítil.

Slnko sa opäť schovalo. Bolo nám trochu zima. Ale teplá a vlhá vôňa, ktorá prúdila z čerstvo odokrytej zeme, sa naďalej vytrvalo vznášala nad údolím.

V hore sa dedko každú chvíľu zohýnal. Raz našiel dubáka, raz kozáka, inokedy plávku. Nožičkou hubu odrezal a uložil do košíka.

A Martin nič. Nie a nie nájst.

„Prečo ty nájdeš, a ja nie?“ vraví vnúčik dedkovi.

„Musíš sa naučiť hľadať,“ smeje sa dedko. „Aha, zodvihni ten konárik!“

Zodvihol Martin halúzku mladého smriečka — a tam huba.

„No vidíš, našiel si,“ vraví dedko a čistí hlavičku pekného suchohríba oď ihličia. A potom našiel Martin hubu bez dedkovej pomoci. Nie jednu, lež hneď tri.

Pozrie dedko a vraví: „To sú muchotrávky červené.“

„Také pekné si ty nenašiel,“ hrdí sa chlapec.

„Pekné sú, ale jedovaté. Tie sa nesmú jesť a my ich tu necháme.“

„Babke by sa páčili.“

„Babka by nás s nimi vyhnala.“

Krásne muchotrávky ostali v tráve a hubári šli ďalej. Dedko často nachádzal dobré huby a niekedy poslal vnuka, aby sa pozrel tam alebo onam. A tak aj Martin mal srdce namieste.

A keď im slnko stálo nad hlavami, bol košík plný.

„Podme už k babke, nerada čaká s obedom,“ vraví dedko.

A pustili sa nadol.

„Čo spravíme s toľkými hubami?“ pýta sa Martin.

„Podaktoré upražíme na večeru, ostatné pokrájame a vysušíme. Budú na zimu do kapustnice.“

A dedko mľaskol jazykom, akoby mu tá kapustnica s hubami zavoňala rovno pred nosom.

(Pokračovanie)

ILUSTRUJE PETER CPIN

Mlynári

MÁRIA HAŠTOVÁ

Starý mlynár mal veľikánsky mlyn, ale nemal pomocníka.

„Veď si už niekoho nájdite, mlynár,“ radili mu ľudia, „starý ste vy na ťažkú robotu.“

„A veď by si ja aj našiel, ale nemám koho,“ odvetil mlynár a len tak pre seba si zašomral: „Už by aj čerta prijal za pomocníka, len aby som nemusel tie ťažké vrecia vláčiť.“

Len čo to mlynár vyriekol, zhrmotal pri dverách rúči mládenec.

„Počul som, že hľadáte pomocníka.“

„Veru tak, hľadám!“ usmial sa mlynár.

„Nuž keď je tak, mňa si zoberte,“ vraví mládenec.

„A akože sa zjednáme?“ vypytuje sa mlynár mládencu v čiernych nohaviciach a čiernej kabaničke.

„Veľmi ľahko,“ odvetí pomocník. „Len mi podpíšte tento papierik, čo tu mám. Ja budem robiť, koľko uvládzem, a vy mi nezaplatíte peniazmi, ale svojou dušou. Nuž čo, dohodneme sa?“

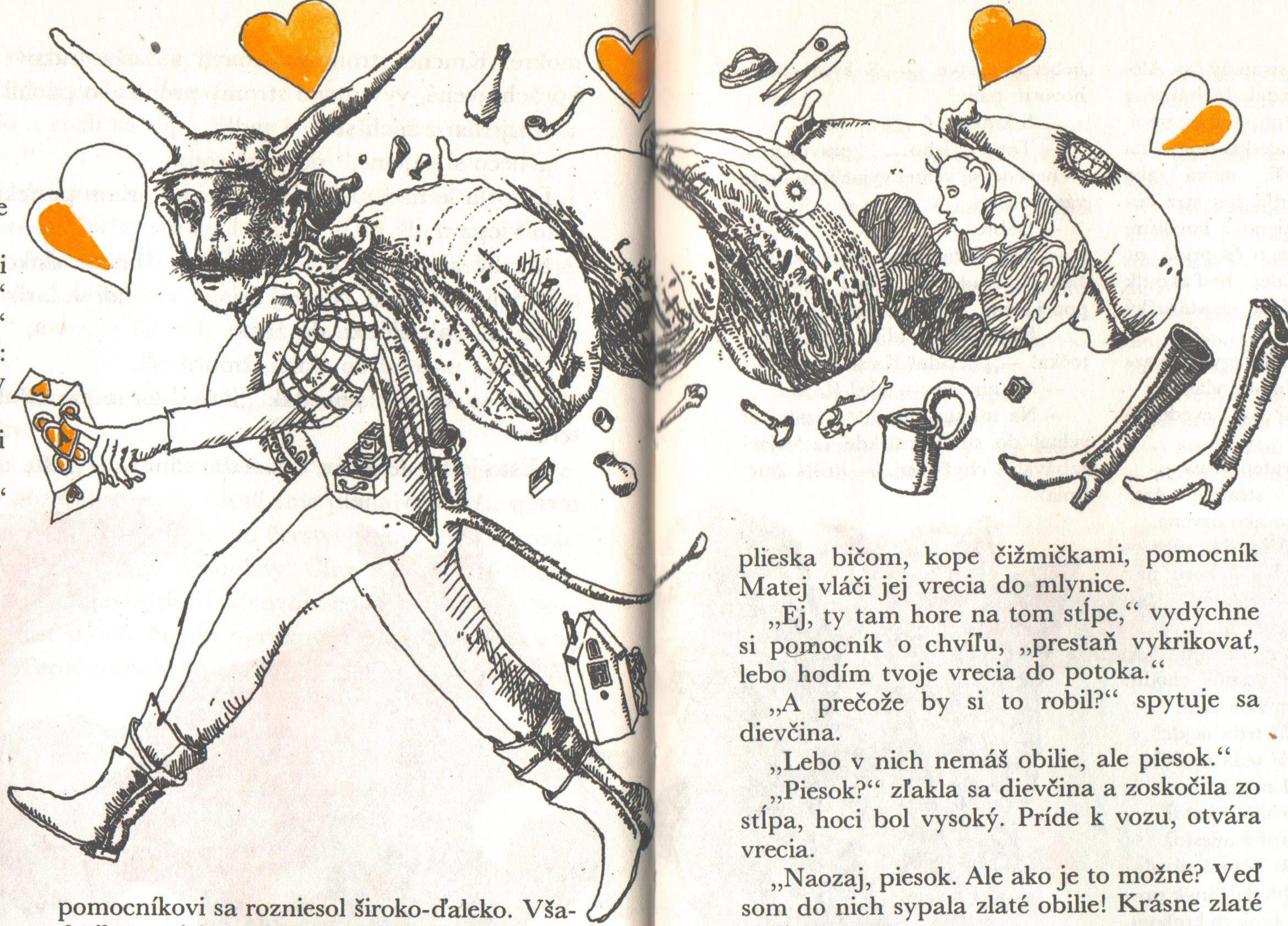
„Dohodneme,“ vraví mlynár. A myslí si: V tomto mlyne mi i tak robota dušu naháňa. Dobreže ju nevyplujem pod tými vrecami. Ak mi čert pomôže, zdravie si zašanujem. Nuž budem dlhšie žiť. A čert nech čaká.

„Súhlasím,“ vraví mlynár, „ale mám jednu podmienku. Želám si, aby gazdovia, ani nikto v dome nezbadal, že si čert. Musíš preto nosiť dlhé nohavice, aby ti zakryli kopyto. A chvost si omotáš okolo pása, na rohy si nastokneš bielu mlynársku čiapku!“

„Dobre,“ pristal čert.

Mlynár potom podpísal pergamen — a obaja sa pustili do roboty. Pomocník Matej hádže vrecia do mlynice ako pierka, mlynár sype obilie pod mlynské kamene. Obilie sa melie, jemnulinká biela múka sa sype do vriec. Ľudia si pochvalujú rýchlu prácu, jemnú múku i šikovnosť mlynárov.

Chýr o starom mlynárovi a jeho rúčom

pomocníkovi sa rozniesol široko-ďaleko. Všade iba o nich rozprávali.

Príde raz do mlyna dievčina Katarínka.

„Zomeľte mi zbožie raz-dva, lebo bude zle!“ vraví a bičom plieska o čižmičky červené ako oheň.

„Ejha,“ vravia gazdovia, ktorí sú skôr na rade. „Treba trošku počkať, dievčina. Po staršom sa chodí do mlyna!“

Ale dievča plesne bičom o zem.

„Čo som povedala, povedala som. A na tom zostane! Mlynár, chyť sa roboty!“

Príde mlynár k vozu, že zodvihne vrece, ale pomocník Matej vraví:

„Počkajte, mlynár, to je moja robota!“

Chytí dievčinu, vyzdvihne ju a posadí na stĺp, na ktorom kedysi býval holubník. Tam si sedí Katarínka a zlostí sa. A zatiaľ čo

plieska bičom, kope čižmičkami, pomocník Matej vláči jej vrecia do mlynice.

„Ej, ty tam hore na tom stĺpe,“ vydýchne si pomocník o chvíľu, „prestaň vykrikovať, lebo hodím tvoje vrecia do potoka.“

„A prečože by si to robil?“ spytuje sa dievčina.

„Lebo v nich nemáš obilie, ale piesok.“

„Piesok?“ zľakla sa dievčina a zoskočila zo stĺpa, hoci bol vysoký. Príde k vozu, otvára vrecia.

„Naozaj, piesok. Ale ako je to možné? Veď som do nich sypala zlaté obilie! Krásne zlaté obilie!“

„Čo bolo, bolo,“ vraví pomocník Matej, „toho už niet. Ale bude, ak zostaneš u nás. Tento mlynár nemá gazdinú. Obaja jeme iba nanič jedlá, čo si sami nakuchtíme. A náramne radi by sme si zajedli riadnych halušiek s bryndzou a kapustnicou. Ani demikát by nebol zlý. Tak čo, pristávaš?“

„Pristávam, len mi za piesok nasyp do vriec múky. Ak sa vrátim k môjmu gazdovi s pieskom vo vreci, môžem sa rozlúčiť so životom.“

„Tak už aj choď zakúriť do pece,“ vraví pomocník Matej. „A o voz s múkou sa nestaraj, sám ju zaveziem gazdovi.“

Nad mlyn vyletel belasý dym, vo veľkom sporáku zovrela voda. Kým sa Matej vrátil

od gazdu z dediny, parili sa na maľovanej mise halušky, v hrnci voňala kapustnica.

S chuťou si zajedali mlynári, spokojne sa usmievali. Iba Katarínka gáni na pomocníka.

„A čože sa ty zlostíš, gazdiná?“ spytuje sa pomocník. „Nepáči sa ti naša dohoda?“

„Dohoda sa mi páči,“ vraví zlostne Katarínka. „Ale ty nie!“ Ako si sa mi opovážil rozkazovať? Dosiaľ som rozkazovala iba ja! A inakším, ako si ty!“

Zasmial sa Matej a len tak zo žartu brnkol Katarínke frčku do nosa. A to ju už celkom rozčertilo. Skočila k nemu, stisla päste a začala ho mlátiť po hlave. Matej sa uhýba, uskakuje, a tu mu len odrazu spadne z hlavy biela mlynárska čiapka, a hup! Dva čierne rožky sú na svete.

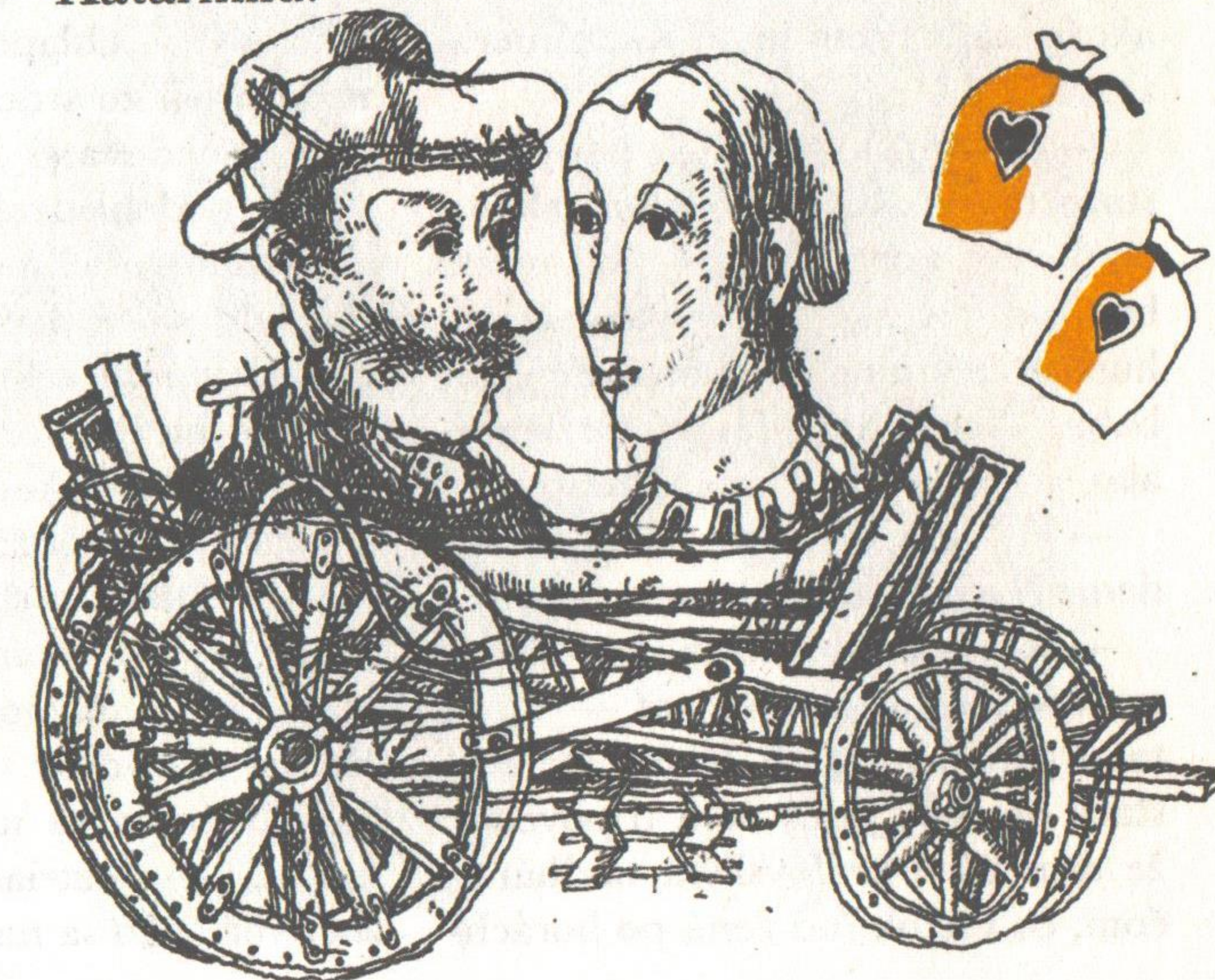
V tej chvíli zahrnelo. Písmo stratilo platnosť. Prezradilo sa, že Matej je čert, a tým stratilo peklo nielen dušu mlynára, ale aj dušu Mateja.

„Čo teraz urobíme?“ spytuje sa mlynár. „Zostaneš u mňa?“

„Zostanem. Čo by som iné robil?“

A mlynár vraví: „Ak chcete, vyriadte si v mlyne izbu a kuchyňu. Viem, že ste si padli do oka.“

Potom im vystrojil svadbu nad svadby. Bolo na nej hrmotu a buchotu, ani čo by sa všetci čerti ženili. A to sa ženil iba mlynársky pomocník Matej, čo si bral čertovsky peknú Katarínku.

KAZKO VLASKO A KRÁĽ ČASU

ANDREJ FERKO

O kráľovskom prísnom súde, čo zostal bez rozsudku

Nad tichým hlavným mestom Krajiny Času sa vypínal zámok kráľa Času. Kazko šiel k nemu prázdny ulicami. V sivých domoch nevrzgalo, netrieskalo, ba ani nezarinčalo. Nikde ani piesenka ani zvada, slovom — nikde nikoho.

— Kamže-kam? — ozvalo sa z jedného prístenka.

Kazko postál. Hlas počul, úst nevidel. Až keď sa lepšie prizrel, zbadal na podstení staručkého-staručického človeka, sivého ako holub, akože ináč? Preto ho aj Kazko nerozoznal od steny.

— Ja som im ušiel, — popýšil sa staroch. — Reku, pozriem, ako je doma. A tu ozaj nikto — celé mesto bez ľudí. A aké len bývalo, priam hučalo životom. To všetko tá jedubaba! Nebyť tej, dávno si žijeme, ako sa patrí. Čože sa nič nespýtaš?

— Povedia, čo sa im žiada, a pôjdem. Načo sa pýtať?

— Reč sa mi zadfha, keď nie si zvedavý. Mal si sa spýtať — ktože takú galibu narobil? Komu ste ušli, starý otec? A ja by som ti povedal, že som ušiel kráľovským nadháňancom, čo všetok ľud ženú po horách-

dolách, aby hľadal stratený čas. Alebo by som ti povedal, že balerína Valerína začala s tou stratou prvá. Preto je najlepšia baletka. Ani jedna ju viac neprevýši, nemá ako — nemá kedy. Podľa šiat si z cudzích krajov, tak ti novô hovorím. Nikdy nevieš, čo sa ti čo pridá, no a keď nie, hybkaj ďalej, choď ako tĺk po svete, — roztáral sa staručký otec.

— Veďže sa už dačo spýtaj, Kazko! — poduril ho hlások-vlások.

— Čo sa spýtať? — nevedel si Kazko rady.

— Kde je ten stratený čas?

— Kde je ten stratený čas?

— zopakoval Kazko ako ozvena.

— Dve miesta sú pre čas súce — inde ani nebude. Vidíš horu nad zámkom? Menuje sa Najvyšší čas.

— Prečo ho tam nehľadajú?

— Prečo ho tam nehľadajú?

— Lebo sa tam nesmie chodiť.

Tam môže vojsť len sám kráľ.

— Prečo tam kráľ teda nejde?

— Prečo tam kráľ teda nejde?

— Lebo náš kráľ nemá čas.

— A kde je to druhé miesto?

— A kde je to druhé miesto?

— Kráľov zámok — tam sú pľance, kde ešte ľud nehľadal. Inak prešiel celú podzem — krok za krokom, byl za byľkou — po ňom nikde ani šľak. Id' ty, chlapček, kam tiďaka, nepýtaš sa zo srdca.

Nezačudovaný Kazko sa trmácal ďalej, nedobiedzal — nepýtal sa. Zanedlho vošiel na zámoké nádvorie, kde sa v prvom kúte nalieval tuhým vínom veliteľ stráže.

— Veliteľ!

Veliteľ sa zakuckal, zabešlo mu a vypál sa do pozoru.

— V službe slúžim slušne! — zahlásil sa, no vtom zbadal Kazka, ktorého mal dávno požut' Zub času. Veliteľ sa vydesil.

— Netreba sa unáhliť, dohodneme sa, — roztriasol sa, prvý raz zoči-voči, ako sa nazdal, ozajstnému

nebezpečenstvu. — S kým chcete hovoriť, pane?

— S kráľom.

— Toto, lebo... pravdaže... — nevedel sa veliteľ vyjachtať. — Ja vás ohlásim.

— Dobre.

— Tak teda ja by som pomaly šiel, — kradol sa veliteľ bojzливо popri stene. Kazko za ním.

— Ešte čosi zariadim, hej? Minútočka! — požiadal Kazka.

— Ale chytro, — súril Kazko.

— Na miesta, lumpi! — zakričal veliteľ do strážnice, kde sa vojaci zabávali s chyžnými. — Prišla kontrola!

Stráže hupkom trielili na svoje miesta.

— Keby prišlo do reči, — vyjednával veliteľ, — všetko bolo v poriadku, dobre?

— Pre mňa, za mňa, — nedbal Kazko.

— Málokto sem zavíta, nuž slúžime, ako vieme, — utrel si veliteľ s dojatím červený nos, no hneď sa vzpriamil a parádnym krokom viedol Kazka do trónnej siene.

— Koho ohlásiť? — šepol.

— Som Kazko Vlasko.

— Najjasnejší dvor, najctenejší kráľ, Kazko Vlasko!

— Tu si, ujdúch! — zbehol kráľ z trónu. — Zavriem ta!

— Chcem hovoriť s kráľom.

— Ja som kráľ! — rozzúrili sa kráľ.

— Kráľ nerobí žalárnik, je veľkodušný a milostivý, — povedal smelo Kazko, ako mu pošepkal Vedufko.

Dvor zhíkol a niektoré dámy zamdleli, lebo prvý raz v živote počuli holú pravdu.

— Neslýchaná bezočivosť, — prehlásil prstenník Cupiduch.

— Stretol som sa so Zubom času, — nevšimal si nikoho Kazko.

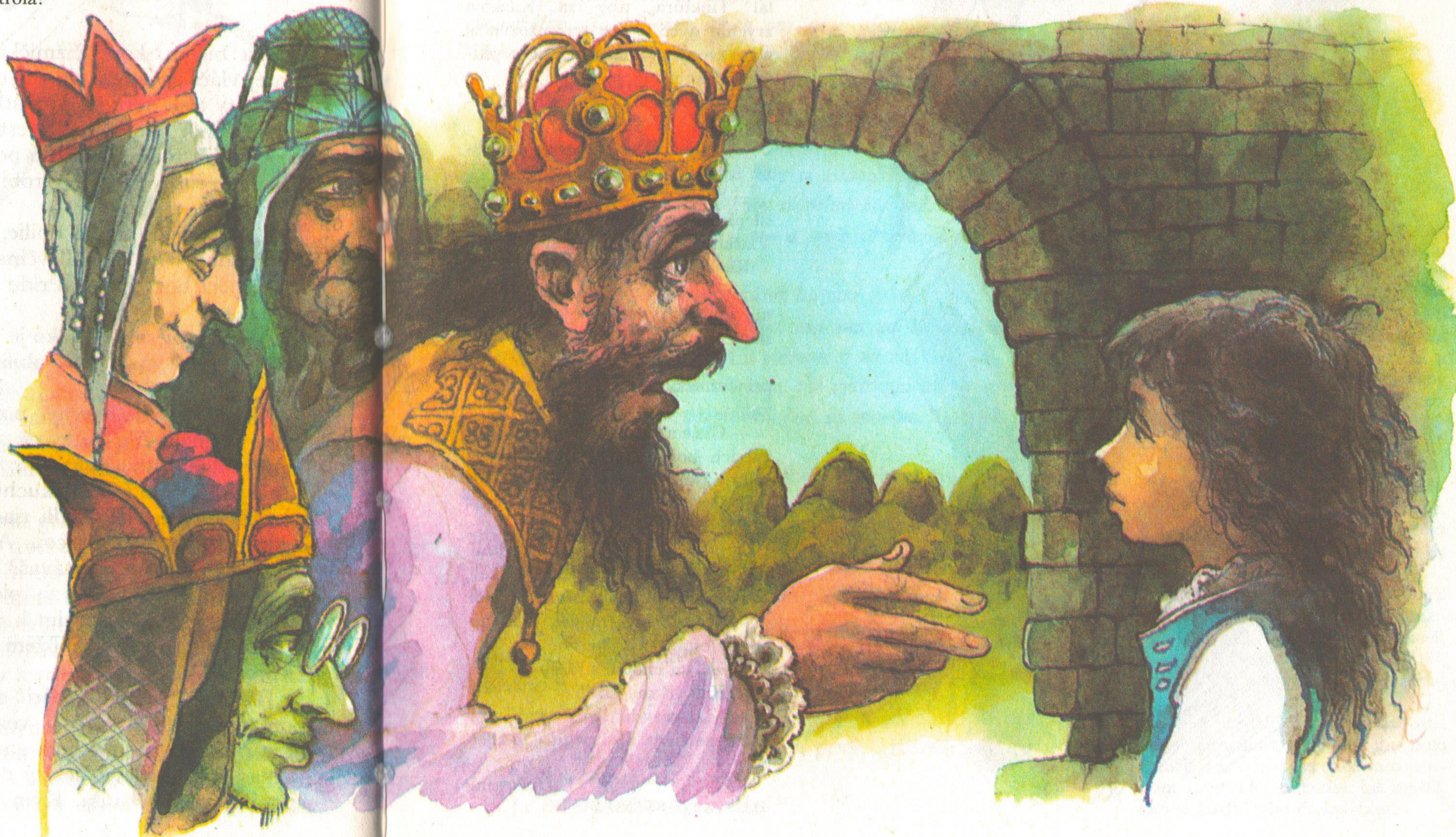
Dvor stíchol. Dvorní páni si zo zatajeným dychom prezerali Kazka cez lorňony.

— Tebe neškodí čas? — zreval kráľ.

— Pokazil mi oči a chcem na ne liek, — odhrnul Kazko vlasy a pozrel po dvore. Jeho pohľadu sa každý uhol.

— Čas je najlepší lekár, — poznamenal roztržitý doktor Dražé.

— Ale ktorý? — zasmial sa zlovestne kráľ. — To viem iba ja a tebe to nepoviem. Najprv bude prísny súd! — zatlieskal a sluhovia vniesli súdnu stolicu.

— Súd! — tešili sa unudení dvorania. — Budeme sa vcitovať.
 — Ach, — vzdychli princezničky, — a poprava. My zamdlieme.
 — S najväčšou rozkošou vás vzkriesim, — prisľúbil im ohyzdný bojvodca Petitrč a princezničkám skysol úsmev.
 — Brčko, zákon! — prikázal kráľ zo súdnej stolice.
 — Kráľ požiadala o zákon, — zapísal kronikár Brčko. K slovu sa

dostal mladý nádejny a šikovný kronikár Brčko, — pripísal ešte o sebe.
 — Bude to? — duril kráľ.
 — Nezmiešaš dva ani viac dní, ináč ťa stihne tvrdý trest, ak si zistne miešal, paragraf prvý, odsek prvý, mimoriadneho všeobecného zákona, slov štrnásť, zbierky, — recitoval Brčko.
 — Nemiešal som zistne, — podotkol Kazko, ako mu vzápätí šepol Veduľko.

— Píš, obhajuje sa sám, ušetríme, — potešil sa kráľ. — To sa presne zistí, — ukázal na Kazka.
 Dvorania sa rozostúpili. Prichádzal zámocký alchymista Tinktúra v nariasenom plášti, čiernom ako podzemné jazero. Prinášal šibeničku, ovešanú drobučkými zlatými zvončekmi, čo lahodne rozcengali súdnu sieň. Šibienku postavil pred Kazka a zvončeky sa utišovali, až sa utíšili. Alchymista vytiahol zo šaravár presýpacie hodiny, obrátil ich pieskom navrch a už sa sypal čas skúšky.

— Zlato, rex metallorum, kráľ kovov, aurum, bohatstvo, moc, — šušlal Tinktúra, aby sa Kazkovi zrýchlil dych a ten by rozozvučal zlaté zvončeky, čo by Kazka usvedčilo z lakomstva.

„Dajsamisvete!“ pomyslel si Kazko.

V hodinách sa presypalo posledné zrnko.

— Skúška sa skončila, — vyhlásil alchymista Tinktúra. — Kazko Vlasko nebaží za bohatstvom.

Kazko začul Veduľkov hlások.

— Zákon som neprestúpil a trest ma minie. Tým je moja obhajoba skončená, — zopakoval Kazko.

— Popravu! — kričali mladučké princezničky. — Chceme zamdlievať.

— Chcem kriesiť, — napodobňoval ich bojvodca Petitrč. Dvor sa zabával, akoby bolo po všetkom.

— Povedz, kráľ, aký čas mi omladí oči?

— Nepoviem, — zaťal sa kráľ. Jedovití dvorania mu čosi šuškali, a keď mu už dosť našuškali, skríkol:

— Taká urážka môjho vznešeného majestátu! Chyťte ho.

Kazka sa chopili stráže.

— Krivdíš mi, kráľ!

— Máš pravdu, lenže teraz sa mi náramne žiada ti ukriviť. Do klietky!

(Pokračovanie)

ILUSTRUJE STANO DUŠÍK

O šibaloch, čo okabátili samých seba

VLADO BEDNÁR

Keď ma ľudia vidia s plnými košíkmi húb, hovoria mi, že mám na hríby ňuch a že som s nimi dohodnutý. Iní vravia, že mám šťastie, hoci huby vôbec neviem hľadať. Omyl, veľký omyl! Ja sa s hubami jednoducho kamarátim. Ja hľadám ich a ony zase hľadajú mňa, tak je to! Zábavnejšieho spoločníka v lese by beztak nenašli.

Niečo vám prezradím, milé deti. Huby nemajú rady takého, čo dupoce po lese, huláka, vyhvizduje, až sa hory zelenajú, trhá rastlinky a láme stromčeky.

Ja si kráčam tíško, len pod fúzy si ustavične čosi drdlem, tíško si sám pre seba pospevujem. A huby sú veľmi zvedavé. Povedia si, čo si to ten chlap stále fufne popod nos a prečo sa ustavične usmieva? To musí byť zaujímavé. A smiešne!

Vystřčia hlavy, aj nohami kúsok ku mne vykročia, a už ich mám! Ale aby som sa za nimi hnal ako pes za líškou, to teda nie. Jednoducho si sadnem na peň a počkám si na ne. O chvíľu je ich už okolo mňa celá kopa. Nevidíte ich, ako vystřkujú hlávky z trávy?

Je čas rozpovedať im rozprávku, hoci aj smiešnu. O dvoch šibaloch.

Býval raz v jedľovej hore šibal, čo chcel žiť len z ľahkej práce. Nazbieral preto plný mech šušiek a šiel do sveta obchodovať. Prišiel do jednej dediny a tam čakal, čo bude.

V druhej hore býval však iný šibal. Aj ten, keď mohol, hľadel druhého iba okabátiť. Nahrnul do mecha popol a tiež sa vybral do sveta, že ho bude predávať ako múku. Prišiel presne do tej dediny, kde už ten prvý čakal, a pekne sa pozdraví:

„Pamodaj šťastia.“

„Pamodaj aj vám,“ povie ten prvý. „Kdeže idete?“

„Múku predávať. A vy?“

„Ja zase predávam orechy.“

Dar kráľa Kovovlada

JÁN DONOVAL

Nežilo sa zle ľudom pod Borovou horou. Jedni obrábali polia, druhí pásli dobytok, tretí tkali ľanové plátno, štvrtí hnetli hlinu a vypaľovali z nej taniere a džbány. A hoci toho veľa nemali, bieda obchádzala ich domy. A dozaista by ich bola nechala na pokoji aj naďalej, keby v tej dedine nebol žil mládenec, ktorého dňom-nocou spaľovala túžba za bohatstvom.

Darmo mu dohovárал otec, darmo ho prosila mať, aby sa do nejakej roboty pustil, všetko márne. Mládenec len doma sedel a o ničom inom neuvažoval, iba o tom, ako by prišiel k zlatu-striebru.

„Viem o takom bohatstve,“ zjavil sa odrazu pred ním škaredý človečik nie vysoký ako piad, „a ak chceš, môže byť tvoje. Len mi musíš sľúbiť, že dožičíš z neho nielen sebe, ale aj druhým.“

Zahoreli mládencovi oči žiadostivým plameňom, a aj keď mu bolo zaťažko zaviazať sa takýmto sľubom, predsa len nakoniec tak urobil, ako si žiadal jeho čudný hosť.

„Keď je tak,“ vraví človečik a pritom sa akosi záhadne vyškiera, „chod' zajtra na Borovú horu a tam dovedty kop, kým nenatrafiš na zlatonosnú žilu. Iba na to nezabudni, čo si mi sľúbil.“

Len čo to človečik dopovedal, už ho zas nebolo. Ani mládenec doma neobsedí, nečaká na zajtrajší deň, schytí krompáč a lopatu a skôr beží, než kráča na Borovú horu.

„Vráť sa, kým je ešte čas, lebo ideš brať, čo ti nepatrí,“ ozve sa v tom dunivý hlas, až sa zem, po ktorej mládenec ide, zatrasie.

Zobzerá sa mládenec okolo seba, strach ho pochyť, no keď nevidí nikoho, pomyslí si, že sa mu to všetko len zazdalo. A len čo príde na úpätie Borovej hory, zabudne, že sa ešte pred chvíľkou triasol ako osika vo vetre, vezme krompáč a zatne do zeme.

A kope celú noc, ráno i deň, a hoci si nedožičí okamih oddychu, nachádza len samú hlušinu. A tak aj na druhý i tretí deň. Ba ani po týždni nie je inak ako na začiatku, ale mládenec neustáva. Už sa mu i celá dedina smeje, ale jeho len ďalej spaľuje hrozná horúčka. Neje, nepije, s nikým neprehovorí ani slovíčka, len sa hlbšie a hlbšie zavrťáva do zeme.

Až raz večer ozve sa dedinou náramný krik:

„Som boháč... som boháč!“

Ľudia povybiehajú z chalúp, povybiehajú z dvorov a nechcú veriť vlastným očiam. Po ceste beží mládenec a v ruke zvierá hruď žiariaceho zlata.

„Teraz už budem mať pole, kone, murovaný dom. Kúpim si všetko na svete!“ vykrikuje mládenec ako pomätený a ľuďom odrazu mizne z tváří úsmev a do duší sa im vkráda čosi chladné, pichľavé, čosi, čo im nedovoľuje zasmiať sa, pohľadí deti po vlasoch, pokojne zaspáť.

A ráno nikto z nich už nejde na pole, nikto nevyháňa dobytok na pašu, nikto si nesadá za krosná, ani za hrnčiarsky kruh. Všetci do jedného sa ženú na Borovú horu.

Lenže zbytočne sused predbieha suseda, syn otca, pod horou sa im

„A či by sme nezamenili?“ pýta sa prvý, lebo zachcelo sa mu svoj popol zameniť za dobré orechy.

Aj ten druhý obišiel rovnako. Miesto orechov vysypal do svoje šušky za dobrú múku. Dohodli sa, podali si ruky, vymenili vrecia a natešení, že urobili taký dobrý obchod, zamierili domov.

Príde ten prvý domov, chce múku presypať do koryta, a tu ho máš! Z mecha sa valí ničomný popol.

Aj ten druhý obišiel rovnako. Miesto orechov vysypal do suda obyčajné šušky.

Nahnevali sa šibali na seba a vybrali sa jeden druhého hľadať.

„Ej, braček, ale si ty kvietok!“ hovorí prvý, keď sa napokon stretli.

„Ej, však ty nie si o nič lepší!“ hovorí nato druhý.

„Nuž ale keď sme my také šelmy, poďme do sveta spolu šťastie skúšať.“

Obom šibalom sa však nechcelo ani prstom pohnúť, nuž len rozmýšľali, ako by ľahko zarobili. Tu jednému zišlo na um, že pôjdu do hory na huby. To je vraj najľahšia práca na svete, hríby sa im samy budú stavať do cesty.

Vzali si veľké košíská a poďho do najbližšieho lesa. A tu zrazu, ako si boli nasľubovali, húb okolo nich ako maku.

Kráčajú si šibali jeden vedľa druhého ako keby nič, poškľučujú po sebe a myslia si svoje.

Ej, nebudem ti ja zbierať huby, dumá prvý šibal, nazbieram plný kôš, ťažko sa mi poniesie a napokon sa ešte s ním budem musieť deliť.

Figu drevenú sa ti ja budem zohýnať, húta si aj druhý, huby ťažké, vodnaté trepať v košísku do dediny, a tam sa s tebou ešte aj deliť!

Takto uvažovali, poškľučovali po sebe, až prešli celý les.

„No, bratku, podelme sa,“ hovorí prvý a natrča svoj prázdny kôš.

postavil do cesty mládenec s obrovským kladivom v ruke.

„Toto všetko je moje,“ vraví, „a kto urobí ďalej čo len jediný krok, ten sa viac odtiaľto živý nevráti.“

„A či sme sa, braček, takto dohodli?“ zaškerí sa človečik.

Strhol sa mládenec, rozpamätal sa na sľub, ktorý dal, a hoci nerád, ľuďom sa z cesty vystúpil. A tí sa hneď vrhli na horu a pustili sa do kopania.

„Vráťte sa, ľudia, kým je ešte čas, lebo idete brať, čo vám netreba,“ zadunel vtom z útrov Borovej hory mohutný hlas.

Lenže tak ako prv mládenec ani ľudia nečuli nič na tajomný hlas. A aj keď si niektorý z nich spomenul na opustené pole, mládenecova hruda zlata ho vzápätí prinútila naň zabudnúť.

A tak sa z Borovej hory už neozýval len zvuk jedného krompáča ako dosiaľ, ale desiatok ďalších. A nielen ten deň. I všetky nasledujúce. Ba znel čoraz silnejšie, pretože len čo niektorý šťastlivec našiel hruďku zlata, v tej chvíli sa ostatní pustili ešte do väčšieho kopania. A vždy keď sa tak stalo, zjavil sa medzi nimi istý človečik, čo sa zjavil i mládenecovi, ale nepovedal nič, len sa škeril a spokojne si mädlil ruky. A ktohovie dakedy by sa tak bol tešil, keby sa nebol ozval ten dunivý hlas:

„Dost som sa už vás napačúval, nešťastní ľudia. Dost som sa už nahľadel na vaše choré tváre, na

vaše spustnuté polia a hynúci dobytok. Prikazujem vám vrátiť sa domov k práci vašich dedov. A keďže som kráľ Kovovlad, podarujem vám kráľovský dar. Zlato, za ktorým tak prahnete, nebude už v hĺbinách Borovej hory, ale samo porastie na jej kvetoch a tráve. Lenže pozbierať si ho môžete len raz do roka, v svätójánsku noc. A teraz sa rýchlo ponáhľajte domov, lebo o chvíľu zničím všetky šachty, štôlne a chodby, čo ste vykopali v mojom kráľovstve.“

Začudovali sa ľudia slovám kráľa podzemia, pokrútili hlavami nad jeho darom. Ba tí rozvážnejší vravia: „Keď je tak, poďme my len preč. Veď i zlato budeme mať, i žití si budeme ako kedysi pod modrou oblohou.“

A hneď sa i berú z Borovej hory. V tú samú chvíľu skočí pred nich škaredý človečik a spustí tak, že mu jedovaté sliny odfrkujú naširoko-nadaleko: „Vari by ste sa len nevracali k poliam a k dobytku, keď je tu zlato. A zlato je moc, sila. Keď ho budete mať, stanú sa z vás najmocnejší ľudia... nesmiete ísť preč... nesmiete!“

Lenže v tej chvíli sa už chvela zem, uvoľňovali sa balvany a skaly, a tak darom človečik volal, darom hrozil a nadával, ešte i mládenec, čo ani nežil, len mrel za zlatom, vybehol z útrobov Borovej hory a v hrôze utekal za ostatnými. A bolo už veru načase, lebo hneď nato podzemný

„Keď deliť, tak deliť,“ súhlasí druhý šibal a tiež natrča prázdny kôš.

Pozerajú šibali na seba, nakúkajú si do košov, no darmo. Hríbikov niet.

„A či si tie obrovské dubáčiská nevidel?“ pýta sa prvý.

„Však si ich aj ty videl! Mal si ich vziať!“ tvrdí druhý.

„Lenže ty si ich videl skôr,“ vraví prvý šibal.

„Zato ty si bol pri nich bližšie,“ odporuje druhý.

Nemali nič, len sa po hlavách škrabali.

Dohodli sa preto, že sa vrátia a ten, kto nazbiera viac, dostane aj kôš toho druhého.

Nuž len teraz nastala žatva! Zbierali, až sa im kečky parili. O chvíľu mali plné koše, no ten prvý nelenil, stiahol zo seba košeľu a podho ukladať do nej hríby. Druhý nebol o nič hlúpejší, nuž stiahol nohavice, dolu ich zauzloval a už aj hádže do nich dubáky.

Ešte neboli ani v polovici lesa, a už sa nemohli pohnúť. Koše, nohavice i košeľe mali plné hríbov, že ich nemohli ani odnieť.

Porovnávali si úlovky, zratúvali huby, a stále to na jedno vychádzalo.

„Čože sa budeme škriepiť,“ kývol rukou prvý. „Radšej uvažujme, ako túto kopisko dotrepeme domov.“

Rozhodli sa, že si pôjdu do dediny požičať voz. A tu len nastala veľká hádka, kto má ísť, lebo obaja sa báli, aby ten druhý za ten čas nazhromaždené bohatstvo nezašantročil.

Napokon súhlasili, že pôjdu obaja. A tak aj spravili. Požičali si od sedliaka voz a veselo sa vrátili do hory. Lenže po hubách ani stopy, akási šelma zlodejská ich potiahla. A s nimi zmizli aj koše, a čo bolo najhoršie, aj gate a košeľe.

Škrabali sa šibali po hlavách, a až teraz im svitlo, že špekulovali dovtedy, kým neprešpekulovali.

„Nuž, bratku,“ hovorí prvý, „môžeme my začať znova!“

Pustili sa teda odznova zbierať huby, rovno do voza ich nakladajú. Ej, ale ako ich len zbierali! Každý len tomu druhému na jeho stranu ukladá, aby jemu zostalo miesto na sedenie. Lebo pešo sa ani jednému nechcelo vracieť do dediny.

Nazbierali hríbov za plný voz, takže ani pre jedného nezvýšilo miesto na odvezenie.

A tu sa len začali naši dvaja šibali hádať a škriepiť.

Napokon sa tak poškriepili, že si začali vyhadzovať hríby z voza a neprestali, kým si nevyhádzali všetko. Potom už spokojní sadli si do voza, každý na svoju stranu, a odviezli sa do dediny.

Pravdaže, z húb nebolo nič, zato sa v duchu radovali, ako jeden druhého dobehli. Tak sa radovali, že sa aj veselo rozlúčili a už si ani nespomenuli, že tam v lese prišli aj o koše, aj o košeľe, aj o gate.

No na huby už tí dvaja šibali spolu nešli nikdy.

Ech, tak som sa zarozprával, až mi čas utiekol. V rýchlosti som teda ešte vložil do košíka tie najonakvejšie huby a podho behom na stanicu.

A čo hríby, ktoré som nepozbieral? Nuž čo? Mávali za mnou klobúkmi.

kráľ rozhýbal skálie i zem a navždy zarútil to, čo ľudia vyhlbili.

Ale kráľ Kovovlad nevyplnil len svoju hrozbu. Splnil i svoj sľub.

Na kvetoch i tráve, čo vyrastala na Borovej hore, odrazu sa len namiesto rosy začali skvieť kvapôčky rýdzeho zlata. Keď sa to ľudia dozvedeli, znova sa rozbehli k Borovej hore. Vziať zlatú kvapôčku sa však neodvážil ani jeden. „Musíme počkať do svätójánskej noci,“ vraveli si navzájom.

A ako prišli, tak sa vrátili na svoje polia, k dobytku, ku krosnám i hrnčiarskym kruhom. Jediný, kto to neurobil, bol mládenec. Ukryl sa v kroví, a keď už na Borovej hore nebolo nikoho, začal zbierať zlaté kvapôčky. A nezbral ich len vtedy. Prišiel si po ne i na nasledujúci deň, na tretí, a potom už nebolo dňa, aby si potajomky neodnášal domov plné vrecká zlatého kovu.

Lenže raz to ľudia zbadali. A tak ako kedysi aj tentoraz nimi zalomcovala taká závišť, že razom schytili koše i vrecia a rozbehli sa na Borovú horu. A tam už nezbierali len zlaté kvapôčky. V hroznej lakote, ktorá sa v nich opäť prebudila, trhali zlatonosnú trávu, kmásali kvety, vytrhávali zo zeme každučký koreň, aby si ho mohli presadiť na svoje polia.

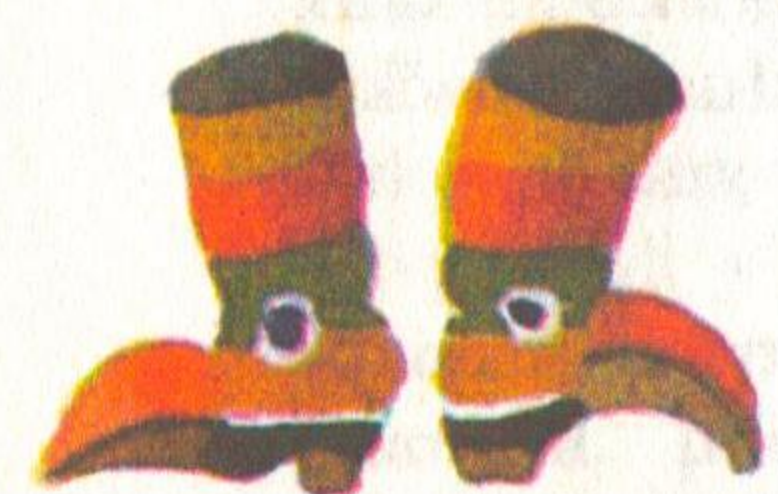
Darmo však trhali, darmo presádzali. Nikdy viac sa už kvapôčky zlata nezligotali na stráňach Borovej hory. Ba i tie, čo tam narástli prv, zmenili sa na chladnú horskú rosu.

Nuž a ľudia, tí sa znova vrátili k svojej práci. Opäť začali obrábať polia, pásť dobytok, tkať plátno a páliť hlinu. A ako ubiehali dni a im sa žilo lepšie, postupne spoznávali, že vôňa rozorananej zeme, teplý dych dobytky či beloba plátna je nad všetko zlato sveta. Vtedy spoznali, čo to za vzácny dar dostali od kráľa Kovovlada.

Jediný, kto to nevedel, bol lakotný mládenec. Ten hneď ako vymizli zlatonosné kvety na Borovej hore, vytratil sa z dediny a viac nebolo po ňom ani chýru ani slychu. Zostala po ňom len táto povesť a dvaja staručkí ľudia, ktorí ho dodnes vyčkávali na priedomí svojej chalupy.

Neobyčajný zemepis

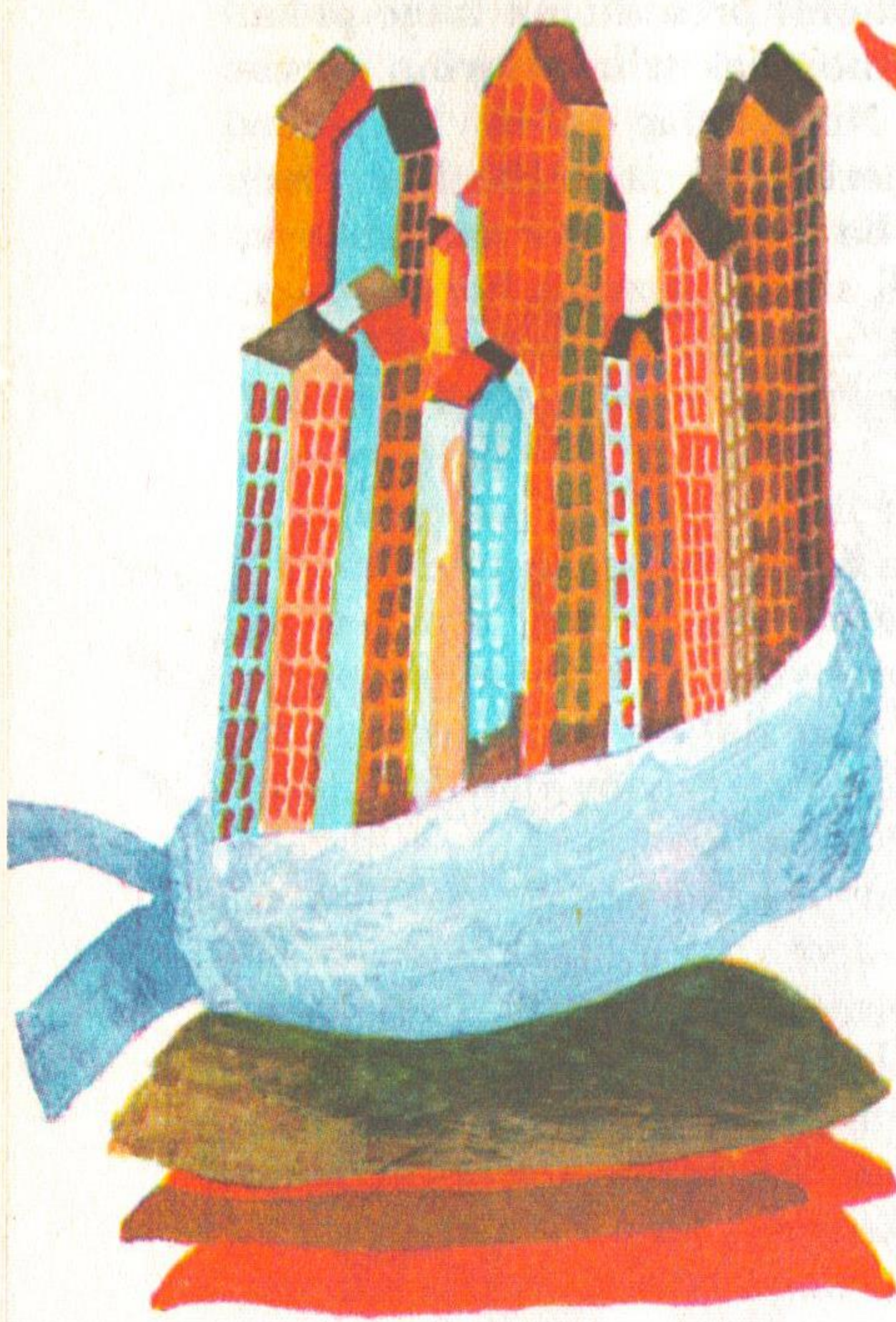
DANIEL HEVIER

Bolívia

Keď ťa niečo bolí,
bež do Bolívie.
V meste Nebolíto
malá víla žije.

Táto malá víla
(ako vravia zvesti)
len na teba pozrie
a je po bolesti!

Maledivy

Na ostrovoch Maledivy
sú veľké aj malé divy.

Každý sa tam ako divý
všetkým veciám veľmi diví.

Pretože sa všetci divia,
sú to samí divosi.

A preto si povešajú
pestré krúžky na nosy.

24

Vianočný ostrov

Na Vianočnom ostrove,
na vianočnom nebi
svieti malá hviezdička,
čo sa volá Keby.

Keby na tom ostrove
Štedrý deň bol stále,
veľkí by tam vodili
svoje deti malé.

Papua

Papuánci chodia
v papagájských papučiach.
Keď k nim prídeš, tak ťa
všeličomu naučia:

papať papuánsku papu —
opekanú sloniú tlapu.

Tichý oceán

Tolko ticha
v tolkej vode!
A keď dýcha,
hojdá lode.

Fidži

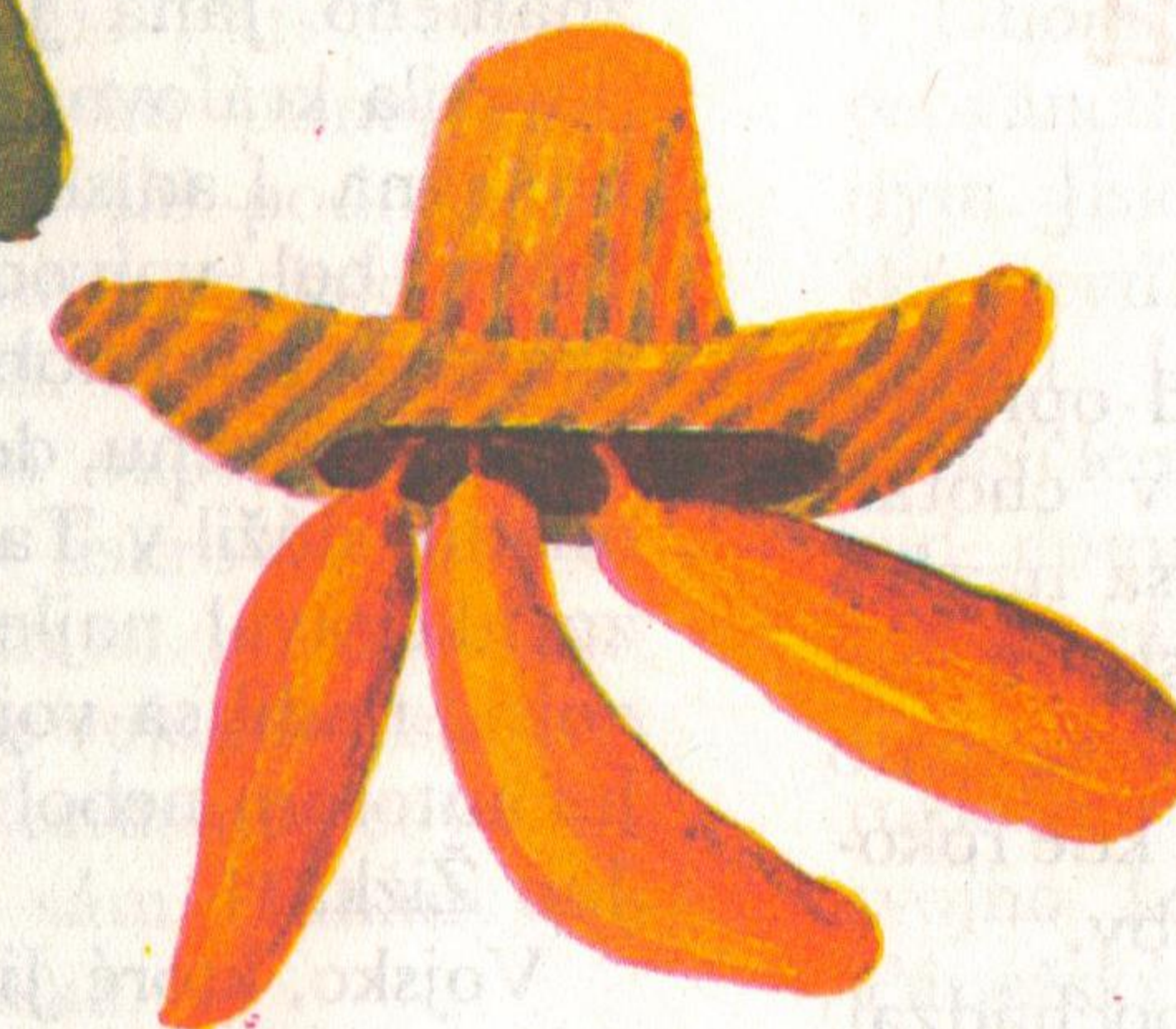
Na ostrove Fidži
vietor fičí,
len tak fičí.

Nervy domorodcov
ničí.

A či je to vietor?
Ničí.

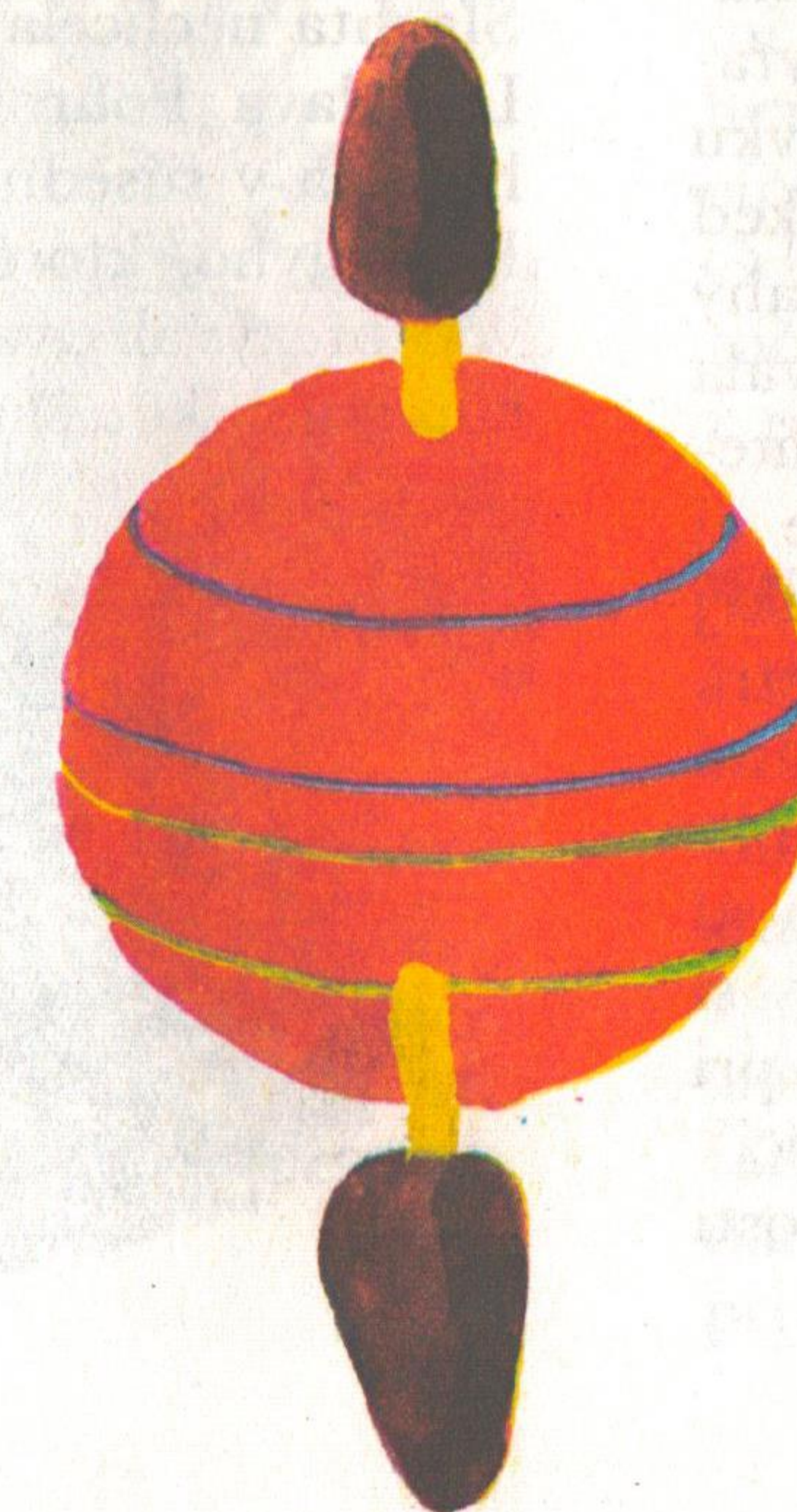
Panama

Istý psíček pána má
a ten pán je z Panamy.
Na hlave má panamák
a pod ním tri banány.

Južný pól

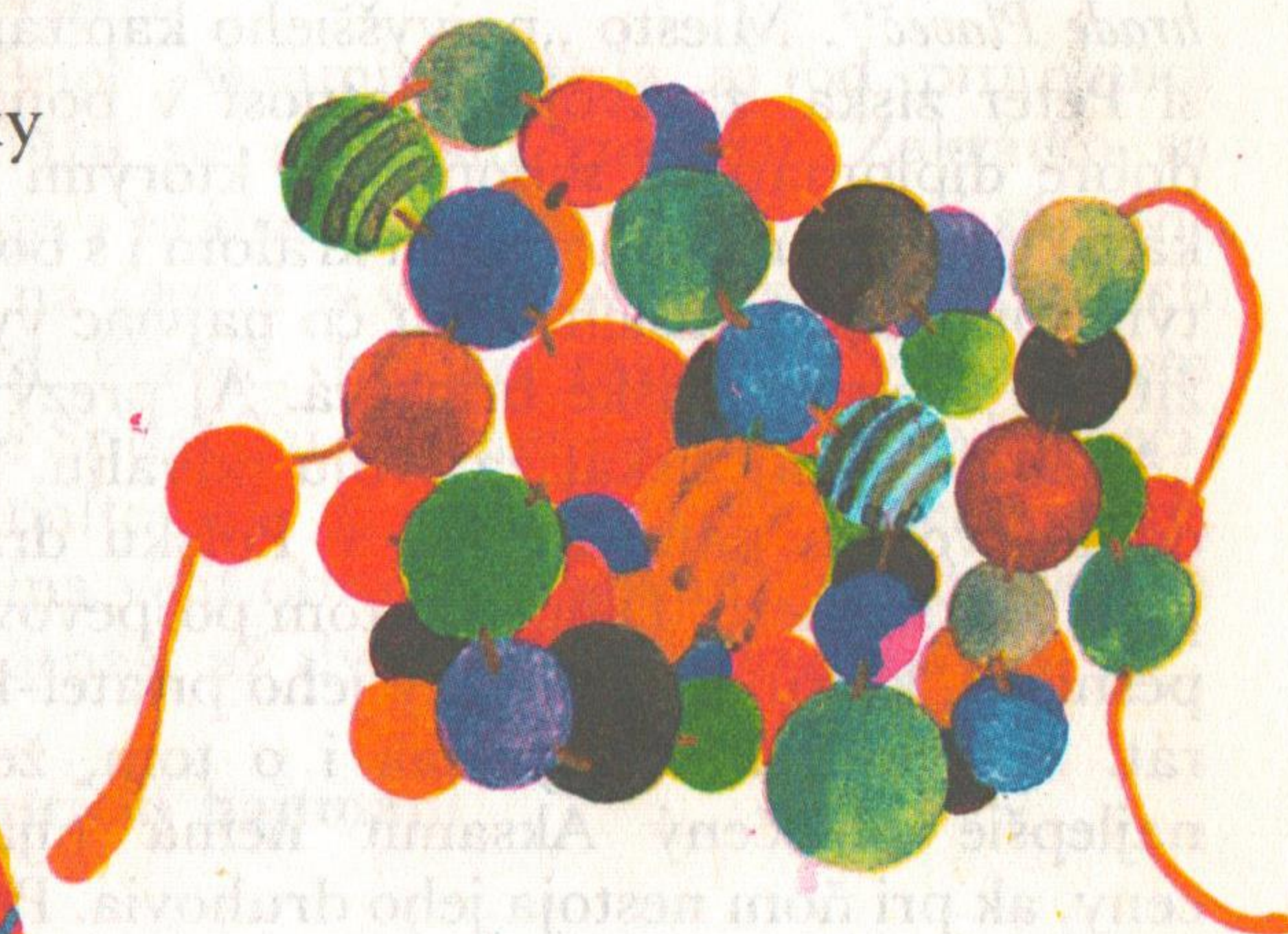
Na južnom póle
je holé pole:
rastú tam polárky
hore aj dole!

Osaka

V jednom meste
Osaka
navliekli ma
do saka.

Trčia mi von iba
uši,
no inak mi veľmi
sluší.

Korálové more

Korálové more
je vždy plné korálok,
čo vypadli z lodí
plaviacich sa do diaľok.

25

Slovensko v dobách stredovekých

Peter Aksamit a jeho bratstvá

Postavu Petra Aksamita náš ľud oprialo mnohými povestami. Na Spiši, v chotári dediny Haligovce je miesto, ktoré sa nazýva Aksamitova hora. Aj neďalekú jaskyňu ľud nazýva Aksamitka. Sú to miesta, kde sa tento legendárny hajtman rád uchyľoval, kde rokovoval s politikmi a vojakmi svojej doby.

Nik presne nevie, odkiaľ Peter pochádzal. Jedni ho mali za Čecha, iní za Poliaka, no v listinách, ktoré písal či diktoval, znie popri literárnej češtine i západoslovenčina. Sám sa vždy podpisoval: „Peter Aksamit z Košova, najvyšší kapitán bratříkov, sídliači na Tábore a na hrade Plaveč“. Miesto „najvyššieho kapitána“ si Peter získal za svoju udatnosť v boji, za dobré diplomatické schopnosti, ktorými dokázal v rokovaní s uhorským kráľom i s bohatými patricijmi našich miest čo najviac vyťažiť pre svoje vojenské bratstvá. Aj prezývku „Aksamit“ vraj získal za svoju odvahu, keď odňal svojmu pánovi kdesi v Poľsku drahý plášť z aksamietu. Dlho sa o tom pospevovala pesnička, ktorú zložil nejaký jeho priateľ-literát. Spievalo sa v nej však i o tom, že aj najlepšie oblečený Aksamit nemá nijakej ceny, ak pri ňom nestoja jeho druhovia. Petra si totiž vyvolili za hlavného kapitána sami vojaci. Tak to bolo zvykom na dávnom husitskom Tábore a takýto zvyk sa zachoval i na neskoršom našom Tábore, ktorý si bratricke vojská založili na Zelenej hore, pri Hrabušiciach, na Spiši. Aj názov „bratříci“ pochádza z toho, že sa v duchu rovnosti oslovovali „brat“ a „sestra“.

Vo vojenskej dielni Jana Jiskru

Bratricke rotý sa rodili vo vojsku nám už známeho Jana Jiskru z Brandýsa, ktorého poverila kráľovná Alžbeta hájiť záujmy svojho syna Ladislava Pohrobka v Uhorsku. Jiskra bol vojvodca a vojenský odborník, akému v jeho dobe nebolo páru. Bojoval na vode i na suchu, doma i za hranicami. Už ako mladík slúžil v Taliansku. Vo svojom vojsku zužitkoval najlepšie skúsenosti husitských vojsk, riadil sa vojenským poriadkom, ktorého autorom nebol nik iný než veľký vojvodca Jan Žižka.

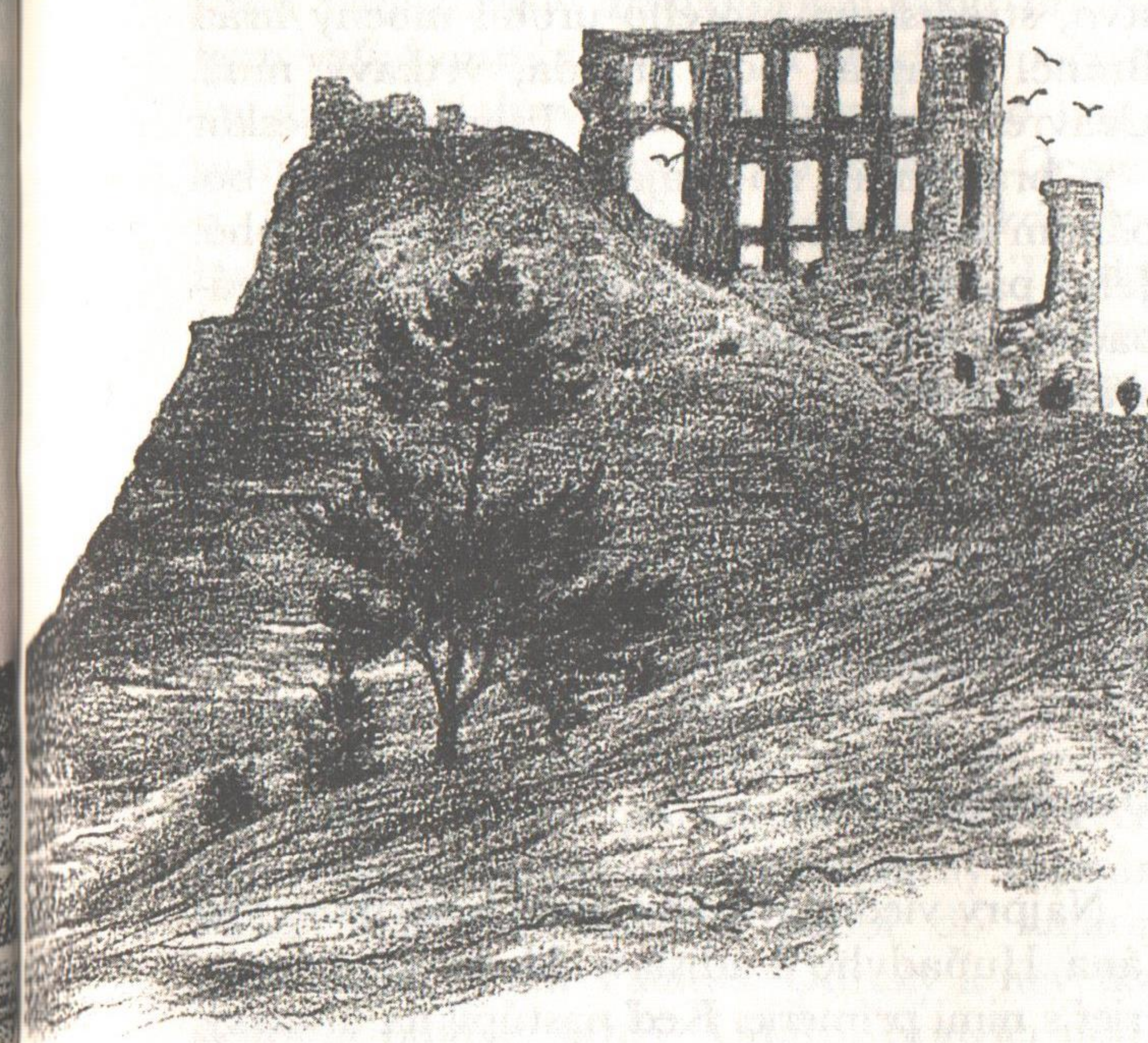
Vojsko, ktoré Jiskra naverboval do svojich radov, budovalo si v našej krajine vojenské „tábory a posádky“, pričom sa mu darilo ovládať bohaté slovenské mestá. Sám Jiskra si veľmi vážil zlatonosnú Kremnicu, ktorú strážil ako oko v hlave. V krátkom čase stali sa bývalé husitské vojská pevnou a rozhodujúcou mocou na našom Slovensku. Jediným, ale o to silnejším nepriateľom mu bola uhorská šľachta, ktorú viedol Ján z Huňadu. Šľachta nechcela na uhorskom tróne malého Ladislava Pohrobka, ale korunovanú hlavu hľadala v susednom Poľsku. Boje s vojskami Huňadyho, ktorého pre jeho rumunský pôvod prezývali „valachom“, boli ďalšou a veľkou vojenskou školou, ale aj školou ukrutnos-

tí, ktoré stredoveký svet bral ako chlieb každodenný. Keď sa napríklad Huňadymu podarilo dobyť mestečko Moldavu, kostol, ktorý Jiskrovi vojaci opevnili, prikázal zbúrať a zajatcom dal uťáť ruky a vylúpnuť jedno oko.

Jiskra Huňadymu krutosť odplatil po víťaznej bitke o Krupinu, ale najmä po bitke o Lučenec. Mesto udatne bránil Jiskrov vojvodca, Slováčok Matej z Kňazíc. Päťsto obrancov už padalo od nedostatku pitnej vody a chcelo sa vzdať. Položili si však podmienku, že im Huňady povolí slobodný odchod z pevnosti. Ten to však nepovolil. Matej húževnatosťou a odvahou natoľko vzpružil svojich vojakov, že vydržali až do Jiskrovho príchodu. Potom už z oboch strán zovreli do klieští Huňadyho vojská a šesťtisíc vojakov Jiskrovej armády úplne zvalcovalo šestnásttisícovú armádu protivníka, pričom sám Huňady len s malou dušou ušiel z bojiska.

V takejto vojenskej škole získaval svoje schopnosti, mužnosť i odvážnosť aj náš Peter, prezývaný Aksamit.

Dnešné zvyšky hradu Plaveč.

Rozchod s Jiskrom a budovanie bratstiev

V lete roku 1450 píše Peter Aksamit mestskej rade v Bardejove, že sa rozíšiel s Janom Jiskrom. Nevieme príčinu tejto roztržky. Peter však intuitívne vycítil, že Jiskrove úspešné dni na Slovensku sa akosi krátia. Ladislav Pohrobok, keď sa už ako mládenec ujal vlády v Uhorsku, nepriklonil sa na stranu svojho ochrancu Jiskru, ale zblížil sa s Jánom Huňadym. Jiskra veľmi ťažko niesol tento „kráľovský nevďak“, a tak roku 1453 zo Slovenska odišiel. Jeho vojsko, v radoch ktorého už neboli len bývalí husitskí bojovníci, ale aj celý rad domácich slovenských bojovníkov, nechcelo však odísť zo svojej krajiny. Nastáva preto doba, keď sa drobné vojenské bratstvá rozložené na celom Slovensku spájajú a za svojho kapitána si volia Petra Aksamita. Pápežský legát Aeneas Sylvius Piccolomini písal o ňom do Ríma: „Je to akýsi Čech z rodičov nízkeho rodu.“ Pritom však pápežský legát musí priznať: „Je to však človek odvážny, nadaný, a to nielen obratnosťou, ale aj duševnou rozvahou, usilovný, nevyhýbajúci sa žiadnej práci, ale ani nebezpečiu.“

Peter Aksamit si teda aj od protivníka vyslúžil tú najlepšiu známku. Zakrátko sa spája s bratmi Komorovskými, ktorí sú pánmi na Orave a v Liptove, a prijíma od nich hrad Plaveč, hlboko zasunutý v severnom cípe Spiša. Tu sa Peter cíti doma a v bezpečí. Odtiaľto, ale aj z Tábora na Zelenej hore, začína veliť obrovskej armáde, skladajúcej sa z pätnásť až dvadsaťtisíc bojovníkov.

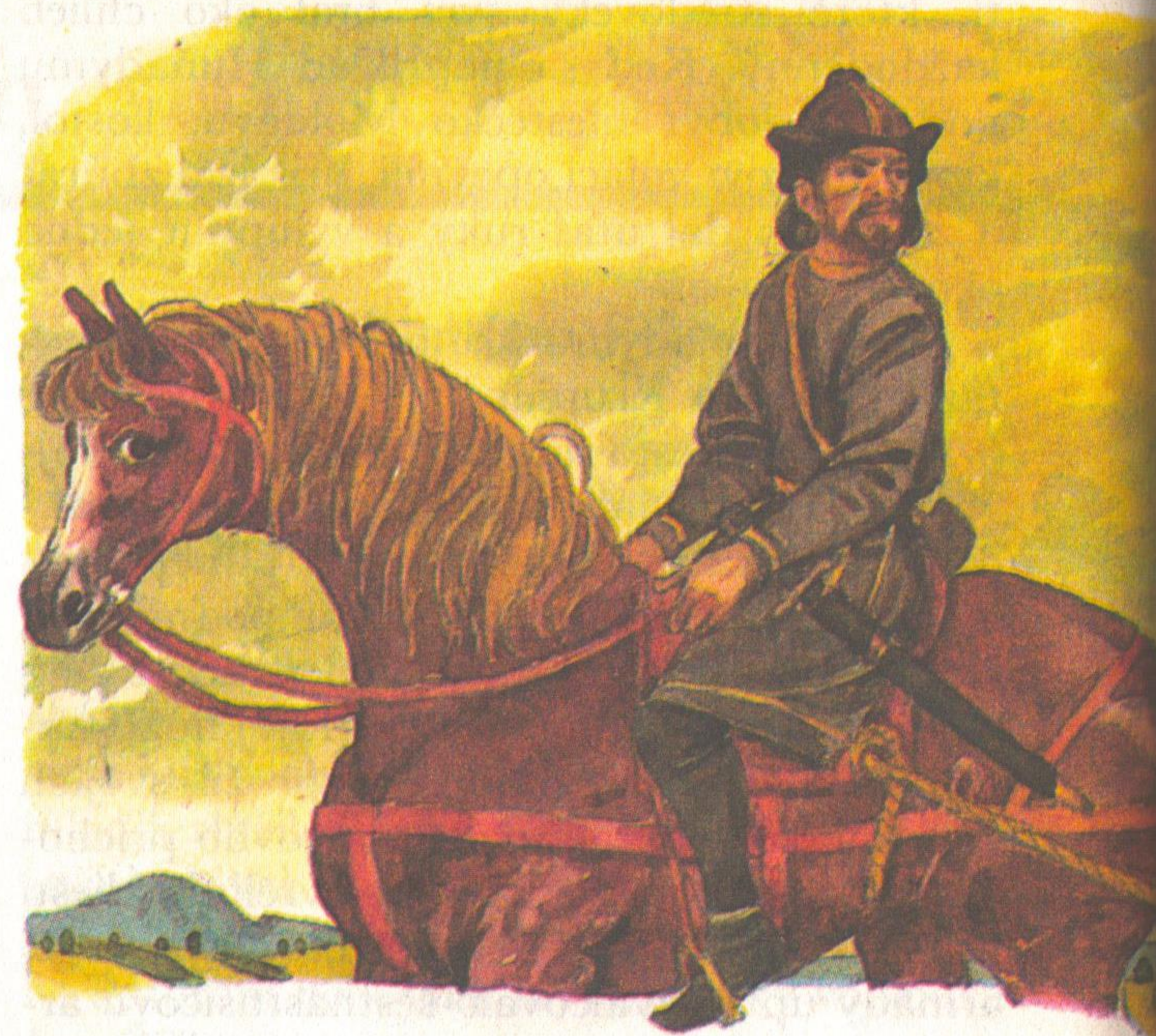
Bratricke hajtmani

Vojenské tábory bratříkov žili starým duchom husitizmu. Na čele tábora stála rada starších — seniores. V tábore Chmeľov na východnom Slovensku bola dokonca internacionálna. Podľa husitského zvyku niektoré tábory vydržovali si svojho kňaza, a dozvedáme sa, že najmä na Spiši sa šírilo aj prijímanie pod obojím, čo v demokratickom

duchu stieralo rozdiel medzi kňazstvom a prostým ľudom. Z rady starších volili vodcov tábora — hajtmanov. Mnohí boli preslávaní po celej krajine a naháňali pánom strach nielen v Budíne, ale aj vo Viedni a v Krakove. Na Richňavskom hrade vládol počerný, územčistý, ale nesmierne odvážny hajtman Jan Talafús. Na hrade Brezovica bol najprv hajtmanom Čech Peter z Radkova, neskôr hajtman Peter z dediny Snakov pri Bardejove. V Podolínci a na hrade Plaveč bol spočiatku hajtmanom Jakub z dediny Paňovce (pri Moldave nad Bodvou), ktorého prezývali „Teľa“ a na ktorého nemajú dobré spomienky farári a kanonici na Spiši. Tí ho, spolu s jeho manželkou Katarínou, ktorá pochádzala z Poľska, dokonca vylúčili z cirkvi, lebo ich oraboval, ako sa patrí. Neskôr sa náš Jakub stal hlavným hajtmanom Aksamitových bratstiev v Gemeri. Bratislavským mešťanom zas naháňal strach Vaněk z Rachmanova, prezývaný „Ladvinka“, ktorý im aj v listoch napísal vždy, čo si o nich myslel. R. 1459 zo svojho tábora pri Devíne im píše: „A vždy lžete jako zrádny psi!“

Na nášho Ladvinku si nedobre spomína aj ostrihomský arcibiskup. Keď sa jeho ľudia na jeseň vybrali do malokarpatskej vinohradníckej oblasti, aby pozbierali desiatu časť z úrody od každého poddaného, ktorú arcibiskupovi od pradávna slovenskí poddaní platievali, s hrôzou zistili, že pán arcibiskup už vyjde naprázdno. Pred ním tu už totiž bol Ladvinka so svojim vojskom a arcibiskupský desiatok si pekne pozbieral pre seba. Pritom Ladvinka nevynechal nijakú dedinu. Očitý svedok hovorí, že to vzal pekne po poriadku: od Bratislavy až po Trnavu.

Mnoho udatných a smelých hajtmanov, ktorí naháňali hrôzu bohatým a živili nádej na lepší život u poddaného ľudu, by sme ešte museli menovať, aby sme spomenuli aspoň najudatnejších: veliteľ mesta Kežmarku — Mikuláš Brcal, ktorý k nám prišiel z ďalekého Sliezska a ktorý sa pyšne nazýval kapitánom celej spišskej stolice; už spomínaný Matej z Kňazíc, ktorý držal v rukách naj-

Smutný údel zajatcov a ich rodín.

mocnejší hrad na východnom Slovensku — hrad Šariš; Pongráč z Liptovského Mikuláša, ktorý si dokázal vybudovať veľké panstvo, strediskom ktorého urobil mocný hrad Branč. Pongráč bol, pravda, vrtkavý muž. Uzavrel spojenectvo s Jiskrom, neskôr i s bratníkmi, no najradšej bol, keď bol pánom sám sebe a nemusel poslúchať nikoho. Jeho panstvo, ktoré obsiahlo veľký kus západného a severného Slovenska, bolo malým kráľovstvom.

Tridsaťšesť táborov a hradných pevností držali vo svojej moci bratníci na čele s hrdým kapitánom Petrom Aksamitom. To ich protivníkom nedalo spávať a dňom-nocou húťali, ako rozleptať túto moc.

Dve veľké bitky

Najprv viedol armádu proti bratníkom syn Jána Huňadyho Ladislav. Musel však uzavrieť s nimi prímerie. Keď nastúpil na uhorský trón energický kráľ Matej Korvin, ako jednu z prvých úloh si predsavzal rozbiť a rozmetať

bratníkov. Dal skúsenému vojvodovi Šebastiánovi z Rozhanoviec plnú moc i slušnú hŕbu peňazí, aby zorganizoval proti bratníkom veľkú armádu. A tej sa hneď od počiatku darilo. Najprv porazili bratrického hajtmana Valgatu a dobyli jeho hrady v Gemeri. Potom postupovali ku Košiciam, kde dobyli bratrický tábor v Nižnej Myšli. Tu dal Šebastián všetkých zajatcov, okrem jednej mladej ženy, bez milosti povraždiť. Od bratníkov sa odvrátilo bojové šťastie aj v ďalšej bitke pri Blatnom Potoku — už na území dnešného Maďarska. Bratrické vojská, ktorým velil Aksamit, Talafús, Valgata a Údrcký, sa dostali do nevýhodnej situácie a nepriateľ ich zatlačil k rieke Bodrog. V krutej a krvavej bitke zostalo ležať na zelenej májovej pažiti šesťsto porúbaných bratrických bojovníkov, medzi nimi aj ich udatný kapitán Peter Aksamit. Valgata padol do zajatia a zachránil sa len Talafús, Údrcký a neveľká skupina bojovej jazdy. Udatní bratníci podľahli presile. Stalo sa tak 21. mája roku 1458.

Po smrti Petra Aksamita bratrické hnutie

už nikdy nedosiahlo pevnej jednoty. Vodca bratníkov v Rakúsku — Henrich Šmikovský sa ešte pokúsil spojiť východoslovenských a západoslovenských bratníkov a zorganizoval tábor pri Trnave — vo Veľkých Kostoľanoch. Matej Korvin však aj toto stredisko po takmer dvojmesačnom obliehaní dobyl a od základu vyvrátil. Vodcov a kňazov dal повеšať, pričom Jana Švehlu — hlavného kapitána v tábore — obesili na najvyššiu šibenicu. Ženy a deti putovali do tmavých žalárov pod Budínskym hradom. Neskôr z nich väčšinu utopili v chladných vodách Dunaja. Rado- vým vojakom však Matej sľúbil žoldniersku službu vo svojom vojsku. Z bratrických zvykov sa takto vytvorili základy neskôr chýrneho Matiašovho „čierneho pluku“.

Tak smutne i neslávne skončil sa posledný pokus o pozdvihnutie zástavy husitského Tábora u nás. V mysliach drobného poddaného ľudu však bratrické hnutie zostalo svetlou pamiatkou, vzpruhou v zápase s pápmi.

Píše doc. dr. MATÚŠ KUČERA, CSc.
ILUSTRUJE JOZEF CESNÁK

(Pokračovanie)

Knižky, ktoré ťa potešia

Možno si v tejto chvíli šťastne vydechuješ, že máš všetky povinnosti za sebou. Môžeš si doma v pohodlí prečítať celé Slniečko. Je ti dobre a príjemne. Ako doma. Miesto, kde nám je najlepšie, má zaiste každý z nás. Všetci sme doma v našej vlasti, v meste, kde bývame, na dedine alebo na sídlisku, vo svojej izbičke. A práve o týchto milých miestach, o domove, som ti vybrala aj najnovšie knižky.

Každý z nás nosí k svojmu domu kľúč, aby vždy, keď sa chce vrátiť na miesto, ktoré najlepšie pozná, otvorili sa pred ním dvere. Neobyčajné kľúče našla Mária Ďuričková — **Kľúče od mesta**. Otvoria ti brány hlavného mesta Slovenskej socialistickej republiky Bratislavy. S deviatkou Martinou a škôlkárom Ivkom vojdeš však neobyčajnou bránou. Prevedú ťa všetkými uličkami starej Bratislavy, uličkami, ktoré sú také zaujímavé, že ti ani na um nezíde zľaknúť sa, keď so svojimi kamarátmi z knižky zabľúdiš. Zabľúdiš vzrušujúco — nielen medzi domami dávnej Bratislavy. Pretúlate sa celou jej dlhou a slávnou históriou. Bude to tým zaujímavej-

šie, že pôjdete z prítomnosti do minulosti. Postretáte významné osobnosti, ktoré Bratislava prichýlila a ktoré sa pričínili o jej zveladenie a rozkvet. Všetci spoločne so skúsenou rozprávačkou Máriou Ďuričkovou pred tebou zalistujú najpestrejšou krátkou učebnicou dejepisu, aká doteraz pre deti slniečkárskeho veku vznikla. Naisto si ju vezmeš na niektorú z blížiacich sa jarných vychádzok po Bratislave. A keď si potom budeš v pamäti oživovať miesta, kam už i tvoja noha vkročila, prečítaj si aj ďalšie dve „bratislavské“ knižky Márie Ďuričkovej **Dunajská kráľovná** a **Prešporský zvon**. Starú Bratislavu budeš mať ako na dlani.

Bratislavským deťom možno trochu závidieť — o svojom meste toľko vedia. Ale povedz — vari nemôže svoje mesto objavovať každý aj sám? Tak ako Adam, hrdina knižky Rudolfa Dobiáša **Rozprávka o lastovičke**. Je iba tretiak, a keď sa jeho rodičia presťahujú z dediny do mestského sídliska, čuduje sa aj obyčajnému výťahu. Keď si nájde kamarátku, nevlúdny panelák preňho oživa, lebo domov je aj tam, kde máme blízkych.

Nezabudni sa doma povypytovať, čím je známe a slávne miesto, kde bývaš, hoci by to bola celkom maličká dedinka. Všade žijú ľudia, ktorí ho vychýria svojou šikovnosťou. A možno bol medzi nimi aj významný spisovateľ. Poznáš súťaž **Môj rodný kraj**? V Mladých letách čakáme na literárny album aj z vašej triedy.

MAGDA BALOGHOVÁ

Kovový reliéf J. Fillu, LŠU Košice

Chládok

*Chládok ničí kosti,
dedko sa tu hostí.
Chládok ničí všetko,
nebuď v chládku, dedko.*

Gabriela Baloghová, Bratislava

Zahádam ti hádku

JOZEF PAVLOVIČ

Štiplavá hádanka

*Sukne, sukne,
'samé sukne.
Zaplače, kto
na ne kukne.
Čo je to?*

Pomalá hádanka

*Pomaly sa k lesu vlečie,
večera mu neutečie.
Už mu na ňu tečú slinky,
má plný dom huspeninky.
Čo je to?*

Neviditeľná hádanka

*Nemá krídel,
nemá úst,
vie však lietať,
vie však húst.
Čo je to?*

Vaše odpovede čakáme do 10. januára 1982 na korešpondenčnom lístku s udaním presnej adresy a vášho veku.

Správne odpovede na hádanky zo 4. čísla sú: Vianočné stromčeky; vianočný kapor; sneh.

Knihu dostanú: Monika Zimmermannová, Trenčín; Božena Bujtárová, Nadlak, Rumunsko; Michal Broskva, Bánovce n./Bebravou.

Zápisník Slniečka

Jubileum. 13. februára dožíva sa päťdesiatich rokov básnik, vedúci redaktor pôvodnej tvorby Mladých liet a šéfredaktor Slniečka Ján Turan. Do literatúry sa uviedol básnickými zbierkami pre dospelých, od začiatku 60. rokov sa však systematicky venuje najmä literatúre pre deti a mládež. Do jej básnického repertoáru prispel leporelami Poďme za vrátka, sú tam zvieratka, Psíček a mačička na rybačke, zbierkou Kľúčik a niekoľkými veršovanými prekladmi, z ktorých najvýznamnejší bol Lampášik od laureátky Leninovej ceny za literatúru Agnije Bartovej. Ako vedúci redaktor Mladých liet má veľkú zásluhu na aktivizovaní mladých literárnych generácií, čoho dôkazom sú i zborníky Taký nepokojný vek (1962), Krutosť (1966), Ako naozajstný chlap (1974), To bola vojna (1975). Po roku 1971, keď po M. Ďuričkovej prevzal vedenie Slniečka, pôsobil i ako riaditeľ Poetickej scény v Bratislave a o niečo neskôr ako riaditeľ Štátneho bábkového divadla. Pracovníci Mladých liet, redakcia Slniečka (v mene svojom i v zastúpení čitateľov najstaršieho časopisu pre deti) želajú svojmu kolegovi mnoho zdravia a odvahy do ďalšej tvorivej i organizačnej práce na všetkých úsekoch jeho rozkošatej aktivity.

Nová kniha zasl. umelca Ruda Morica. V Klube mladých čitateľov, ktorý vedie Elena Linzbothová, vyšla nová kniha zasl. umelca Ruda Morica Tulák Packo. Príbeh malého medvedíka, ktorý ušiel zo zoologickej záhrady, adresoval autor deťom od 6 rokov.

Cena Janusza Korczaka. Poľská sekcia IBBY na počesť veľkého humanistu, spisovateľa, pedagóga a fyzika, ktorého počas druhej svetovej vojny popravili fašisti, udeľuje každé dva roky cenu za najlepšie literárne dielo, ktoré umeleckým spôsobom šíri ideu pozorovania a priateľstva medzi deťmi a mládežou na celom svete. Minulý rok získal túto významnú medzinárodnú cenu slovenský spisovateľ Ján Navrátil za román Lampáš malého plavčíka. Srdečne blahozeláme!

Nové televízne hry pre mládež. Spisovateľ Dušan Kováč, autor úspešnej knihy Tajomstvá, odovzdal dramaturgiu HR VDM Čs. televízie Bratislava rukopis svojej novej hry Brat kúzelníkovho brata. Scenáristka Erna Suchánová zas dokončila hru s názvom Lebo prišli Fíni!

Beseda. Vedúca propagačnej redakcie Mladých liet Eva Hornišová a vedúci redakcie exportu Peter Čačko besedovali 28. novembra m. r. v Mestskej knižnici v Košiciach o edičných plánoch Mladých liet so zreteľom na svetonázorovú výchovu detí a mládeže a o exportnej činnosti vydavateľstva. Okrem toho sa Peter Čačko zúčastnil na besede aj na Filozofickej fakulte UPJŠ v Prešove, kde s pedagógmi a poslucháčmi fakulty besedoval o vydavateľskej práci Mladých liet.

Súťaž. Koncom minulého roku skončila sa súťaž o napísanie pôvodnej rozhlasovej hry pre staršiu mládež. Pri neudelení prvej a druhej

ceny ju vyhral Andrej Reiner komediálnou hrou Doktor Jazvečík. Jedínú odmenu si zo súťaže, obsadenej i známymi spisovateľmi pre deti a mládež, odniesol úspešný rozhlasový autor Ján Milčák za hru Bežci. **Jubileum knihy.** Tohto roku uplynie polstoročie od vydania knihy národného umelca Fraňa Kráľa Čenkovkej deti (1932). Spolu s románikom Jano (1931) tvorí táto kniha základy slovenskej socialistickej detskej literatúry, pričom — ako to dokazujú jej nespočetné vydania — je stále živou čitateľskou hodnotou.

Na počesť najväčšieho rozprávkára sveta. V dánskom meste Odense, rodisku Hansa Christiána Anderse- na, uskutočnil sa v auguste m. r. štvrtý medzinárodný festival kreslených, bábkových a hraných rozprávkových filmov. Medzinárodná porota udelila vo všetkých kategóriách československým súťažným príspevkom druhé ceny.

Divadelná premiéra. Koncom minulého roku uviedlo Divadlo pre deti a mládež v Trnave novú hru mladej slovenskej dramatičky Mirky Čibenkovej Obyčajný deň. Hru naštudoval režisér Juraj Nvota.

Výročie národného umelca. 27. februára uplynie 80 rokov od narodenia Ludovíta Fullu, významnej umeleckej osobnosti československého i európskeho výtvarného umenia. Do histórie slovenskej detskej knihy sa Fulla nezabudnuteľne zapísal ako ilustrátor Dobšinského ľudových rozprávok.

Medzinárodný úspech sovietskej knihy. Knihe sovietskeho spisovateľa Gavrila Trojepolského Biely Bim, Čierne ucho udelili v Taliansku cenu Bancarellioho za literatúru pre deti a mládež.

Slniečko Mesečník pre deti. Vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: 801 00 Bratislava, Klincová 35/a. Telefón 681-58, 645-87. Šéfredaktor Ján Turan, zást. šéfredaktora dr. Ondrej Sliacky, CSc., výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Bratislava-Krasňany. Rozširuje poštová novinová služba, objednávky prijíma každá pošta a doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia a dovoz tlače, Gottwaldovo nám. 6, 884 19 Bratislava. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.

SNEHOVÁ PÝCHA

Každú chvíľu prichádzajú k nám snehuliaci. Čakajú? Zo snehu.

PÍŠE A KRESÍ O ZIMU

Ráno sa prebudíme a oni nám pozerajú do okna.

Alebo moja na záhumní, ako keby riadili dopravu snehových vločiek.

Snehuliaci, zblízka i zďaleka sa čudovali, nechceli veriť, vlastným uhlíkom.

Ale čudovanie ich prešlo a začali sa jej diviť.

Pred našim domom stála snehulička.

ČUDO, DIV DIVÚCI

Jej sa nepáčili.

NEMAŠ PORIADNE ČERVENÝ NOS!

Snehuliaci boli z toho niekdorú sa dali na písie.

Oni pomáhali ľuďom

NIE SI DOSŤ GULATUCKÝ!

pri snehových kalamitách.

A bol sú marec.

TEN SA MI PÁČI.

JE KRÁSNE GULATUCKÝ

Snehulička je rozčopaná a šťastná.

KONIEC →

